

Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu

Zemskova, Kateryna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:619797>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Katedra za građansko pravo

KATERYNA ZEMSKOVA

UZROČNA VEZA KAO PRETPOSTAVKA ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Kateryna Zemskova pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Kateryna Zemskova, v. r.

SAŽETAK

Odgovornost za štetu nastaje kada su kumulativno ispunjene zakonom određene pretpostavke. Uzročna veza je jedna od takvih pretpostavki, koja podrazumijeva vezu između štetne radnje kao uzroka i nastanka štete kao posljedice, međutim, zakonodavstvo nije dalo preciznu definiciju, već je prepustilo sudskoj praksi zadaću određivanja iste. Ukoliko uzročna veza kao pretpostavka ne bude ispunjena, utoliko nema odgovornosti za štetu. Pri određivanju uzročne veze u pomoć su nam priskočile razne teorije: teorija jednakosti uvjeta (*conditio sine qua non* teorija), teorija adekvatnosti i teorija zaštitnog cilja norme. Naša sudska praksa se priklonila adekvacijskoj teoriji, koja navodi da se kao uzrok uzima samo onaj koji je tipičan za postanak štete, a tipičan je onaj uzrok koji redovito dovodi do određene štetne posljedice. U mnoštvu uzroka koji je doveo do štete uzima se ljudska radnja, bilo činjenjem, bilo propustom. Osim toga, uzročna veza mora biti neprekinuta jer trenutkom prekida štetnik ne odgovara za daljnje posljedice. Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti se uvijek mora dokazati, a teret dokazivanja je na oštećenom, međutim, u nekim slučajevima uzročna veza se predmnijeva, poput odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti. Kao pretpostavka najistaknutija je u situacijama objektivne odgovornosti za štetu, odnosno kod odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, odgovornosti za neispravan proizvod, odgovornosti organizatora priredbe kao posebnog slučaja odgovornosti te kod štete na okolišu.

Ključne riječi: odgovornost za štetu; uzročna veza; prekid uzročne veze; objektivna odgovornost; opasna stvar i opasna djelatnost; neispravan proizvod; odgovornost organizatora priredbi; šteta na okolišu.

SUMMARY

Liability for damage arises when there are cumulatively fulfilled assumptions determined by law. Causal connection is one such assumption which implies a connection between a harmful action as a cause and the occurrence of damage as a consequence, however, the legislation did not provide a precise definition, but left the task of determining it to judicial practice. If the causal connection as a presumption is not fulfilled, to that extent there is no liability for damage. When determining the causal connection, various theories came to our aid: theory of equality of conditions (*conditio sine qua non* theory), adequacy theory and the theory of the protective goal of the norm. Our jurisprudence has favored the adequacy theory, which states that only that which is typical for the occurrence of damage is taken as a cause, and a typical cause is that which regularly leads to a certain harmful consequence. In the multitude of causes that led to the damage, human action is taken, either by doing or by omission. In addition, the causal connection must be unbroken because at the moment of interruption, the perpetrator is not responsible for further consequences. Causal connection as a presumption of liability must always be proven, and the burden of proof is on the injured party, however, in some cases a causal relationship is assumed, such as liability for damage from dangerous things and dangerous activities. As a presumption, it is most prominent in situations of objective liability for damage, that is, in the case of liability for damage caused by dangerous things and dangerous activities, liability for a defective product, responsibility of the organizer of the event as a special case of responsibility and environmental damage.

Keywords: liability for damage; causal connection; interruption of causal connection; objective responsibility; dangerous thing and dangerous activity; defective product; responsibility of the organizer of the event; damage to the environment.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. OBVEZNOPRAVNI ODNOS ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU.....	6
3. UZROČNOST.....	7
3.1. STVARNA (ČINJENIČNA) I PRAVNA UZROČNOST.....	8
3.2. TEORIJE UZROČNOSTI.....	8
3.3. PRIMAT ADEKVACIJSKE TEORIJE.....	10
3.4. IZOSTANAK UZROČNE VEZE I NJEZIN PREKID.....	10
3.5. TERET DOKAZIVANJA UZROČNE VEZE.....	13
4. SUBJEKTIVNA I OBJEKTIVNA ODGOVORNOST KROZ PRIZMU UZROČNOSTI KAO PRETPOSTAVKE.....	13
4.1. SUBJEKTIVNA ODGOVORNOST.....	14
4.2. OBJEKTIVNA ODGOVORNOST.....	15
5. UZROČNA VEZA U POJEDINIM SITUACIJAMA OBJEKTIVNE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU.....	16
5.1. ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI I OPASNE DJELATNOSTI	16
5.1.1. Određenje pojma opasne stvari i opasne djelatnosti.....	17
5.1.2. Uzročna veza i pojam opasne stvari kroz sudsku praksu.....	18
5.1.2.1. Opasne stvari koje su opasne samim postojanjem.....	18
5.1.2.2. Opasne stvari koje su opasne temeljem njihove uporabe.....	21
5.1.2.3. Opasne stvari koje su opasne položajem koji zauzimaju u prostoru.....	22
5.1.2.4. Opasne stvari koje su opasne postojanjem nedostatka stvari.....	25
5.1.3. Motorno vozilo kao opasna stvar.....	26
5.1.4. Uzročna veza i pojam opasne djelatnosti kroz sudsku praksu.....	28
5.1.5. Oslobođenje od odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti.....	30
5.2. ODGOVORNOST ZA NEISPRAVAN PROIZVOD.....	32
5.2.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu i konkurencija s drugim oblicima odgovornosti	33
5.2.2. Proizvod i njegova neispravnost.....	34
5.2.2.1. Definicija proizvoda.....	34
5.2.2.2. Koncept neispravnosti proizvoda.....	35
5.2.3. Uzročna veza i neispravan proizvod kroz sudsku praksu.....	36
5.2.1. Oslobođenje od odgovornosti za štetu prouzročenu neispravnošću proizvoda.....	37
5.3. ODGOVORNOST ORGANIZATORA PRIREDBE.....	38

5.4. ŠTETE NA OKOLIŠU.....	40
6. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA	44

1. UVOD

Od kada je ljudi, od tada je i konflikata među njima. Šteta se od pamtivijeka pripisivala raznim uzrocima, koji su, kako se s vremenom društvo razvijalo, u pravu poprimili oblike kakve ih poznajemo danas. Odgovornost za štetu, onakva kakva je danas, prošla je kroz dug i trnovit put razvoja, a niti ne znamo što nam budućnost donosi te s kakvim prilikama ćemo se još susresti, koje ćemo situacije morati riješiti i pravno regulirati. U ovome radu će biti govora o uzročnoj vezi, koja svoju najveću pozornost dobiva u slučajevima objektivne odgovornosti za štetu. Objektivna odgovornost za štetu uređena je Zakonom o obveznim odnosima koji navodi odgovornost za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, odgovornost za neispravan proizvod te odgovornost organizatora priredbi, ali to nisu svi postojeći slučajevi objektivne odgovornosti, budući da je objektivna odgovornost obuhvaćena pojedinim drugim zakonima.

2. OBVEZNOPRAVNI ODNOS ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

Da bi nastao obveznopravni odnos odgovornosti za štetu, potrebno je ispuniti određene pretpostavke. Polazeći od definicije¹, odgovornost² za štetu nastaje pod pretpostavkom da je štetnik počinio protupravnu štetnu radnju koja je u korelaciji s nastalom štetom osobi koja traži popravlanje štete. Naš Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, u daljnjem tekstu: ZOO) ne navodi taksativno koje su to pretpostavke koje se moraju zadovoljiti da bi nastao odnos odgovornosti za štetu, stoga je dužnost oblikovanja pretpostavki prepuštena pravnoj teoriji i sudskoj praksi. Tako u konačnosti imamo sljedeće pretpostavke odgovornosti za štetu: subjekti odgovornosti za štetu, odnosno štetnik i oštećenik, štetna radnja štetnika, šteta na strani oštećenika, uzročna veza između izvršene štetne radnje kao uzroka i štete kao posljedice te protupravnost štetne radnje. Navedene pretpostavke moraju biti ispunjene kumulativno³ kako bi nastao obveznopravni odnos odgovornosti za štetu. Ipak, potrebno je napraviti distinkciju između pretpostavaka u skladu s činjenicom postojanja više vrsta⁴

¹ Odgovornost za štetu je obveznopravni odnos u kojemu je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga strana je ovlaštena zahtijevati takav popravak, Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Zagreb 2014., str. 583.

² Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb 2005., str. 1605.

³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x 644/2016-2, od 2. listopada 2018. "Zakonom o obveznim odnosima, kao općim propisom koji uređuje materiju odgovornosti za štetu, nisu nabrojene opće pretpostavke odgovornosti za štetu. U pravnoj teoriji kao opće pretpostavke uglavnom se navode: 1. subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu; 2. štetna radnja štetnika; 3. šteta; 4. uzročna veza između štetne radnje i štete i 5. protupravnost. Te pretpostavke moraju biti kumulativno ispunjene, a ako ne postoji makar jedna od njih, ne postoji ni odgovornost za naknadu štete."

⁴ Primjerice subjektivna, objektivna, ugovorna, izvanugovorna, predugovorna.

odgovornosti, stoga smo podijelili⁵ pretpostavke na opće i posebne. Opće su one koje su svojstvene za svaku pojedinu vrstu odgovornosti za štetu, dok se u posebne ubrajaju one koje su potrebne za pojedine vrste odgovornosti za štetu. Opće se nazivaju⁶ obveznima ili stalnima, poput uzročne veze i štete, a posebne pretpostavke se smatraju varijabilnima ili povremenima, koje obuhvaćaju krivnju i protupravnost štetne radnje.

3. UZROČNOST

Kauzalni neksus je samo jedna od potrebnih pretpostavki, kojom ćemo se pobliže baviti u ovome radu. Uzročnost⁷ kao pretpostavka odgovornosti za štetu jest veza između štetne radnje kao uzroka i nastanka štete kao posljedice. Upravo zbog toga se uzročnost naziva i kauzalni neksus jer bez postojanja uzročne veze između štetne radnje i štete ne postoji niti odgovornost za štetu. Ipak, naš Zakon o obveznim odnosima, ne daje definiciju uzročne veze, već samo navodi da se u određenim slučajevima odgovara na temelju objektivne činjenice da je šteta prouzročena⁸. Stoga je i to pitanje, kao i mnoga druga, prepušteno pravnoj teoriji i sudskoj praksi. Sudska praksa je krenula u nekom drugom smjeru, zauzimajući ponekad nejasan i dvosmislen⁹ stav. Naime, uzročnu vezu tretira ponekad kao činjenično pitanje, utvrđujući je li određen čimbenik bio kronološki uključen u nastanak posljedice, a ponekad kao pravno pitanje, kojim utvrđuje je li određeni čimbenik, koji je nedvojbeno bio kronološki uključen u nastanak posljedice ujedno i pravno-relevantni uzrok štete. S obzirom da je uzročnost kao prirodna činjenica, podignuta¹⁰ na razinu pretpostavke, pravo je postavilo donju granicu uzročnosti, koja polazi od štetnika i njegove štetne radnje, a sve u svrhu izbjegavanja apsurdnih¹¹ situacija u kojima bi štetnik odgovarao za svaku štetu koja je potencijalno nastala njegovim djelovanjem. Ipak, nismo jedini koji su mudro zaobišli dati definiciju uzročnosti. Uzročna veza kao pravni instrument koristi se u svim europskim pravnim sustavima, ali nigdje nije precizno definirana¹². Zakonodavci su generalnim konsenzusom

⁵ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* u bilj. 1., str. 584.

⁶ Klarić, Petar, *Odštetno pravo*, Zagreb 2003., str. 87.

⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 584.

⁸ Tako u članku 1045. ZOO, konkretno u stavku 3. određeno je da se za štetu od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu odgovara bez obzira na krivnju, a u stavku 4. da se bez obzira na krivnju odgovara i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

⁹ Lauc, Denis, *Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu*, Hrvatski časopis za osiguranje, str. 128.

¹⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 594.

¹¹ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 129.

¹² Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, *Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu u europskim nacionalnim pravnim sustavima, praksi Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava*, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, Vol. X No. 1, 2019., str. 26.

prepustili sudskoj praksi da u svakom konkretnom slučaju donese odluku o tome dokle seže odgovornost, vodeći se logikom da će takav način regulacije postaviti veći štiti uperen prema nekontroliranom širenju odgovornosti.

3.1. STVARNA (ČINJENIČNA) I PRAVNA UZROČNOST

Događaj, koji će se uzeti kao uzrok¹³ određene posljedice, mora biti pravno-relevantan. Naš odštetni sustav, kao i većina europskih, razlikuje u teorijskom smislu stvarnu, koja se može nazvati i činjenična, i pravnu uzročnost. Koncept stvarne uzročnosti nalaže da bi se štetna radnja štetnika mogla kvalificirati kao uzrok štete, odnosno mora biti takve kvalitete, da bez nje šteta ne može nastati. Problematika¹⁴ se svodi na pitanje bi li šteta nastala i bez događaja koji se navodi kao uzrok štete. Ukoliko je odgovor pozitivan, utoliko je daljnja rasprava o uzročnosti nepotrebna. U slučaju negativnog odgovora, potrebno je utvrditi bi li se taj događaj mogao smatrati pravno-relevantnim uzrokom u nastanku štetne posljedice.

Osim problematike stvarne i pravne uzročnosti, postavlja se i pitanje pronalaska i odabira postojećih uzroka, to jest koji je događaj odlučujući¹⁵. Kao što je već gore navedeno, zastupljen je dvostruki pristup prema uzročnosti. Pri utvrđivanju stvarne uzročnosti, koristi se *conditio sine qua non* test¹⁶, pri čemu se činjeničnim uzrokom smatra samo onaj uzrok bez kojeg šteta ne bi nastala, stoga ako bi se primjenom testa utvrdilo da bi šteta nastala i bez takvog potencijalnog uzroka, onda se neće smatrati uzrokom, niti će se preispitivati kasnije kao potencijalni pravno-relevantni uzrok pri utvrđivanju pravne uzročnosti. *Conditio sine qua non* test je samo polazna točka, tek naknadno¹⁷ se raspravlja o alternativnim i konkurentnim uzrocima, a svakako o potencijalnoj intervenciji¹⁸ oštećenika i trećih osoba u uzročni lanac.

3.2. TEORIJE UZROČNOSTI

Kvalifikaciji uzročne veze pomažu razne teorije¹⁹ koje se uobičajeno primjenjuju, čiji je cilj određivanje uzročne veze kroz postupak odabira između pravno relevantnih činjenica, a svakako postavljanje granica odgovornosti kroz postupak između više relevantnih činjenica jednog ili više

¹³ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 594.

¹⁴ Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, *op. cit.* bilj. 12., str. 28.

¹⁵ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 595.

¹⁶ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 132.

¹⁷ Bukovac Puvača, Maja; Muhelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, *op. cit.* bilj. 12., str. 29.

¹⁸ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 132.

¹⁹ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 133.

pravno-relevantnih uzroka. U pravnoj teoriji i sudskoj praksi su se razvile sljedeće relevantne teorije²⁰: teorija jednakosti uvjeta (*conditio sine qua non* teorija), teorija adekvatnosti i teorija zaštitnog cilja norme.

Prema učenju koje zastupa teorija jednakosti uvjeta, odnosno teorija *conditio sine qua non*, smatrat će se kao uzrok štete svaki uvjet koji je mogao doprinijeti nastanku štetne posljedice. Neovisno radi li se o činjenju ili nečinjenju koje predstavlja *conditio sine qua non* nastale štete, prema ovoj teoriji uzet će se u obzir kao uzrok. Manjkavost ove teorije je što će se veliki broj događaja u uzročnom lancu uzeti kao uzroci. Korekcija ove teorije sastoji se u ograničavanju uzroka vremenski i prostorno od strane sudske prakse.

U našoj sudskoj praksi, u determiniranju događaja koji će se uzeti kao uzrok štetne posljedice, zastupljena je adekvacijska teorija. Na nju se sudovi redovito pozivaju u sudskim odlukama, a bitno je napomenuti da se na nju poziva i sam Vrhovni sud, koji takvim postupanjem obavlja svoju ustavnu zadaću osiguranja jedinstvene primjene prava²¹. Naime, kao uzrok uzima se samo onaj koji je tipičan²² za postanak štetnog uspjeha, a tipičan je onaj uzrok koji redovito dovodi do određene štetne posljedice. Takav događaj mora po redovitom tijeku stvari dovesti do štete. U skladu s navedenim, treba isključiti nespecifične događaje, slučajne događaje koji su prethodili štetnoj posljedici, a koji nisu statistički vjerojatni. I ova teorija ima svoju manjkavost, a to je da ne daje nepogrešivi kriterij kod pronalaska stvarnog uzroka nastanka štete zbog nedostatka jasnih kriterija za razlikovanje adekvatnih i neadekvatnih uzroka.

Zadaća teorije zaštitnog cilja norme (*ratio legis*), kao što samo ime kaže, očituje se u interpretaciji pravne norme kako bi se utvrdilo ima li ona za cilj zaštitu određenih prava i pravnih interesa. Razvila se zajedno s kritikom²³ teorije adekvatnosti, koja je počela poprimati obilježja svrsishodnosti i pravičnosti, a time nije ispunjavala cilj ograničenja odgovornosti. Interpretacijom prava pronalazimo intenciju zakonodavca, a samim time i pravne norme. I ova teorija ima

²⁰ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 133.

²¹ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, članak 116. stavak 1.

²² Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 595.

²³ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 136.

manjkavost²⁴, a to je što su pravne norme dizajnirane na način da se iz njih ne može raspoznati koje se pravno dobro štiti.

3.3. PRIMAT ADEKVACIJSKE TEORIJE

Adekvacijska²⁵ teorija široko je prihvaćena u našoj teoriji i sudskoj praksi jer pomaže pri odabiru uzroka. Uzrok koji je doveo do štete mora biti ljudska radnja, koja može biti manifestacija djelatnosti ili propusta. Ljudska radnja se uzima kao jedini uzrok, ako se kojim slučajem dogodi da se istodobno za nastanak štetnog događaja pojave i ljudska radnja i prirodni događaj kao uzrok. Također, bitno je napomenuti da se kao uzrok uzima ljudska radnja koja je najuže povezana sa štetnim događajem, pogotovo u situacijama kada djeluje više uzroka. Uzročna veza između uzroka i posljedice, štetne radnje i štete mora biti neprekinuta. Trenutak kada se veza prekine, štetnik ne odgovara za daljnje posljedice. Prekid²⁶ uzročne veze može nastupiti kao posljedica radnje treće osobe, samog oštećenika ili slučajem. U svakom slučaju, ne možemo samom činjenicom nastanka prvotne štete, svaku daljnju štetu beziznimno pripisivati štetniku. To bi bilo u suprotnosti s načelom pravičnosti.

3.4. IZOSTANAK UZROČNE VEZE I NJEZIN PREKID

Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti mora se dokazati²⁷, osim u situacijama kada se uzročna veza predmnijeva²⁸, ako zakon nalaže takvo rješenje, kao što je to vidljivo iz odgovornosti za štetu zbog opasne stvari ili opasne djelatnosti. *Supra* smo naveli da se pravno-relevantnim uzrokom smatra onaj događaj koji je tipičan. Pod time se podrazumijeva štetni događaj čijem redovnom učinku odgovara konkretna šteta, a takvo shvaćanje je zauzeo i Vrhovni sud u svojim presudama²⁹. Važno je napomenuti da je sud taj u čijim je rukama ocjena³⁰ adekvatnosti uzročne veze, odnosno je li ona pravno-relevantna, a ne u rukama sudskih vještaka. Sudska praksa se navedenog stava strogo pridržava.

²⁴ Lauc, Denis, *op. cit.* bilj. 9., str. 136.

²⁵ Klarić, Petar, *op. cit.* bilj. 6., str. 227.

²⁶ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 596.

²⁷ Klarić, Petar, *op. cit.* bilj. 6., str. 74.

²⁸ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2, str. 1608.

²⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Gž 281/82, od 25. svibnja 1983.; Odluka Vrhovnog suda br. Rev-2552/82, od 5. svibnja 1983. – PSP 23/101; Odluka Vrhovnog suda br. Rev x 317/2010-2, od 25. svibnja 2011.

³⁰ Klarić, Petar, *op. cit.* bilj. 6., str. 227.

Nedvojbeno je da odnos odgovornosti za štetu nastaje ako su kumulativno³¹ ispunjene pretpostavke, stoga možemo zaključiti ukoliko ne postoji uzročna veza između štetne radnje i štete, utoliko neće niti biti odgovornosti za štetu. Zato je Vrhovni sud odlukom³² potvrdio da ne postoji uzročna veza između izbijanja požara na kući tužitelja i rekonstrukcije električne mreže koju su obavljali radnici tuženika. Naime, radnici su radove na rekonstrukciji mreže i spoj na niskonaponsku mrežu u ulici u kojoj se nalazi kuća tužitelja izveli u skladu s važećim standardima i propisima. Neki slučajevi su došli i do ustavne razine. Tako je Ustavni sud odlukom³³, kojom je odbio ustavnu tužbu, utvrdio da ne postoji uzročna veza između ozljede i završetka fakulteta. Tužitelj je bio student Filozofskog fakulteta u vrijeme šetnog događaja, koji je doveo do prekida studija, što je prema njegovim navodima spriječilo stjecanje profesorskog zvanja te je zato tužio Republiku Hrvatsku radi izgubljene zarade u visini profesorske plaće. Studij nije završio, ali tužitelj nije naveo nemogućnost završetka studija kao činjenicu koja je dovela do štete, već nemogućnost zaposlenja na profesorskom mjestu čak i da je završio studij. Naravno da je utvrđeno da nisu postojale zapreke niti da dovrši studiranje, niti da se nakon završetka studija zaposli kao profesor. Uzrok je odustanak tužitelja od studiranja, odnosno kao što je sud to ispravno naveo – pomanjkanje tužiteljeve ustrajnosti u ostvarenju cilja.

Osim izostanka uzročne veze kao pretpostavke odgovornosti, do odgovornosti za štetu ne dolazi kada se uzročna veza prekine. Do prekida uzročne veze dolazi kada između štetne radnje i događaja koincidira druga ljudska radnja, koja ima mogućnost izazvati nastalu štetu. Međutim, postoji mogućnost da uzročna veza ostane neprekinuta³⁴ unatoč tome što će posljedice štetne radnje doći do izražaja u budućnosti tijekom proteka vremena, relativno dug period nakon radnje. Sudska praksa je u pogledu prekida uzročne veze opsežna, što otvara mogućnost prema dijametralno suprotnim odlukama zbog razilaženja u tumačenju. Naime, odlukom³⁵ Ustavnog suda potvrđeno je da ipak postoji uzročna veza između pretrpljene ozljede u prometnoj nesreći i samoubojstva. Pogledamo li kronologiju predmeta, možemo vidjeti da su prvostupanjski i drugostupanjski sud zauzeli isti stav kao i Ustavni sud. Općinski sud u Makarskoj je prvostupanjskom presudom³⁶

³¹ Klarić, Petar, *op. cit.* bilj. 6., str. 85.

³² Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1532/02-2, od 14. siječnja 2003.

³³ Odluka Ustavnog suda br. U-III/1656/2013, od 18. studenoga 2016.

³⁴ Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, *op. cit.* bilj. 12., str. 33.

³⁵ Odluka Ustavnog suda br. U-III/207/2019, od 20. listopada 2020.

³⁶ Odluka Općinskog suda u Makarskoj br. P-571/04, od 23. ožujka 2015.

utvrdio, nakon provedenog vještačenja, da je zbog ozljeda i sporog liječenja došlo do dugotrajnog oporavka koje je dovelo do niza nepovoljnih okolnosti, poput gubitka radnog mjesta, prekida stabilne emocionalne veze i povlačenja iz okoline. To je dovelo do depresivnog povlačenja jer su ozljede narušile psihičko zdravlje, koje je rezultiralo samoubojstvom. Županijski sud u Splitu je potvrdio³⁷ u cijelosti prvostupanjsku presudu, a nakon podnošenja revizije³⁸ Vrhovni sud je preinačio obje nižestupanjske presude i odbio tuženi zahtjev. U obrazloženju se držao adekvacijske teorije, navodeći da samoubojstvo nije tipična (adekvacijska) posljedica prometne nezgode, već o radnji oštećenika koja je dovela do prekida uzročne veze, o čemu se izjasnila i sudska praksa. U konačnici Ustavni sud je utvrdio egzistenciju uzročne veze, opomenuvši Vrhovni sud o propustu u iznošenju razloga zbog kojih smatra da navedeni slučaj spada u stajališta o kojima je ustaljena sudska praksa. Vrhovni sud se pozvao na presudu u kojoj je potvrdio da suicid dovodi do prekida uzročne veze, ali situacija koliko je bila slična, toliko je bila i različita. Tužitelji su odgovornost za štetu temeljili na uzročnoj vezi između samoubojstva i posljedica prometne nezgode koju je doživio, što drugostupanjski, a kasnije i Vrhovni sud³⁹ nisu prihvatili. S obzirom da je od nesreće do samoubojstva prošlo sedam godina, da je postojala sklonost alkoholu te da je i prije prometne nezgode pokušao samoubojstvo, ne postoji uzročna veza između posljedica prometne nezgode i samoubojstva. Također, Vrhovni se sud pozvao na još nekoliko presuda kojima je pokušao potkrijepiti svoju odluku da se radi o prekidu uzročne veze. Tako je presudom⁴⁰ utvrđeno da je za postojanje odgovornosti potrebno da uzročna veza između štetnikova ponašanja i štete bude neprekinuta. Štetnik nakon prekida uzročne veze ne odgovara za daljnju nastalu štetu. Naime, tužitelj je stradao kao pješak u prometnoj nezgodi, koja je dovela do prijeloma gornjeg dijela lijeve bedrene kosti i prijeloma zdjelice, a koja mu je prouzročila smanjenje životne aktivnosti. Za navedene štete je obeštećen pravomoćnom presudom. Međutim, nakon otpuštanja iz bolnice pao je na tržnici, nakon čega je uslijedio novi prijelom ispod prijeloma zadobivenog u prometnoj nezgodi, za koji je tužitelj tvrdio da se dogodio uslijed pada zbog nagle jake boli u nozi. Sud je

³⁷ “Na ročištu od 11.02.2015.g. vještak se decidirano izjasnio da su tjelesne ozljede narušile sve sociološke parametre od pokojnog Alena Bartulovića koji definiraju duševno zdravlje, a uzrok smrti je depresija što je dovelo do depresivnog povlačenja pokojnog Alena Bartulovića. Stoga žalbeni navodi ne dovode u sumnju odluku suda prvog stupnja jer zasigurno zdrava mlada osoba ne bi se dovela u situaciju depresivnog povlačenja kada ima posao i stabilnu emocionalnu vezu. Upravo gubitkom zdravlja, posla i voljene osobe pokojni Alen Bartulović shvaćajući težinu svojih ozljeda 'upada' u izoliranost, depresiju i jedino 'rješenje' nalazi u oduzimanju vlastitog života.”, Odluka Županijskog suda u Splitu br. GŽ-1943/15, od 10. prosinca 2015.

³⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 644/2016-2, od 2. listopada 2018.

³⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-1237/02-2, od 15. siječnja 2003.

⁴⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 643/05-2, od 12. listopada 2005.

zaključio da je relevantan uzrok nove ozljede pad, stoga tuženik nije odgovoran, a tužitelj je dužan trpjeti i prilagoditi se trajnim posljedicama prometne nezgode, koja sa sobom nosi otežano kretanje, povremenu bol i kretanje uz pomoć pomagala. Druga relevantna odluka⁴¹ za prekid uzročne veze, a na koju se pozvao Vrhovni sud je ona čiji je predmet spora bila naknada štete zbog izgubljene zarade u visini razlike između invalidske mirovine te plaće i ostalih primanja. Tužitelj navodi da trpi štetu zbog povrede koja je u uzročnoj vezi s prometnom nezgodom od 12. studenoga 1995. No, u konkretnom slučaju sud je utvrdio da je tužitelj doživio još dvije prometne nezgode (29. lipnja 1996. i 24. lipnja 1998.), koje su imale utjecaj na profesionalnu sposobnost tužitelja za rad. Takve okolnosti su dovele do odlaska u invalidsku mirovinu, zbog profesionalne nesposobnosti za rad. Kao što je vidljivo, kao uzrok štete se pojavio veći broj okolnosti koje dolaze u obzir, a budući da je potrebno iz mnoštva uzroka uzeti onaj koji je najbliži i tipičan za štetnu posljedicu, sud je ispravno odlučio da je uslijedio prekid uzročne veze između prometne nezgode 1995. kao štetne radnje i štete.

3.5. TERET DOKAZIVANJA UZROČNE VEZE

U našem pravnom sustavu, što je u skladu s uređenim pravnim sustavima opće je pravilo da je teret dokazivanja uzročne veze na oštećeniku. Uzročna veza se ne predmnijeva. Ipak, postoje iznimke, kad se uzročnost predmnijeva, a to je u slučaju kad se radi o opasnoj stvari i opasnoj djelatnosti. Predmnijeva je oboriva, a teret dokazivanja je na štetniku. On se osloboditi odgovornosti može samo iz određenih egzoneracijskih razloga. Tome ćemo pozornost posvetiti dalje u radu.

4. SUBJEKTIVNA I OBJEKTIVNA ODGOVORNOST KROZ PRIZMU UZROČNOSTI KAO PRETPOSTAVKE

Unutar izvanugovorne⁴² ili deliktne odgovornosti postoje određene podvrste odgovornosti. One se međusobno razlikuju prema pretpostavkama koje trebaju ispuniti, o čemu je bilo govora gore. Status općih pravila o odgovornosti za štetu imaju upravo pravila izvanugovorne odgovornosti za štetu. To su minimalne pretpostavke koje su prisutne, u pravilu, kod svake pojedine vrste odgovornosti za štetu. Postojanje⁴³ uzročne veze kao pretpostavke odgovornosti

⁴¹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 186/15-2, od 3. ožujka 2015.

⁴² Odgovornost za štetu koja je nanesena građanskim deliktom nazivamo izvanugovornom ili deliktnom odgovornošću, Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 604.

⁴³ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1644.

zahtijeva se kod svih kriterija odgovornosti za štetu, bilo da se radi o odgovornosti po kriteriju krivnje, bilo po kriteriju uzročnosti, ali svoju najveću pažnju dobiva kod objektivne odgovornosti. Kao što je već rečeno, oštećenik mora dokazati postojanje uzročne veze jer se ona ne predmnijeva.

Povijesno⁴⁴ gledano, u primitivnim pravima, najprije se odgovaralo po načelu uzročnosti, odnosno odgovaralo se na principu objektivne odgovornosti. Štetnik je odgovarao bez obzira na krivnju, samom činjenicom što je štetu prouzročio, samim djelovanjem koje je uzrok štetne posljedice. Razvojem društva, a samim time i prava, u obzir se počeo uzimati stav pojedinca prema učinjenoj šteti. Najveći se zamah dogodio u 19. stoljeću. Osim pitanja je li štetnik svojom štetnom radnjom uzrokovao određenu štetu, postavlja se pitanje je li kriv za štetnu posljedicu.

4.1. SUBJEKTIVNA ODGOVORNOST

Subjektivna odgovornost je već dugo vremena dominantna⁴⁵ u europskim pravnim porecima, do te mjere da bi se moglo reći da je postala tradicija. To ne znači da je to jedina vrsta odgovornosti, ali je u pravilu najčešća, stoga je prevladala u pravu. Odgovornost na temelju uzročnosti svedena je na iznimku. Pored općih pretpostavki koje se zahtijevaju da bi nastao obveznopravni odnos odgovornosti za štetu, kod subjektivne odgovornosti se zahtijeva i dodatna posebna pretpostavka, a to je krivnja. U skladu s time postoje dvije podvrste subjektivne odgovornosti, ona kod koje se krivnja dokazuje i ona kod koje se krivnja predmnijeva.

Odgovornost po kriteriju presumirane krivnje vrijedi kao načelo⁴⁶ odštetnog prava u našem zakonodavstvu, što je vidljivo iz pozicije koju zauzima ZOO. Naime, u članku 1045. stavku 1. ZOO⁴⁷, koji je ujedno i prva odredba u glavi o izvanugovornim odnosima, jasno potvrđuje primat navedene vrste odgovornosti, a to je da je štetnik dužan nadoknaditi prouzročenu štetu, osim ako uspije dokazati da je ona nastala bez njegove krivnje. Iz mjesta koje zauzima u zakonu, možemo zaključiti da se pravila takve odgovornosti primjenjuju na sve štete, osim za one za koje se krivnja ne traži kao pretpostavka, poput objektivne odgovornosti. Do oslobođenja od odgovornosti može doći samo u slučaju ekskulpacije štetnika, pri čemu je na njemu teret dokazivanja da je šteta nastala bez njegove krivnje.

⁴⁴ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 613.

⁴⁵ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 584.

⁴⁶ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 611.

⁴⁷ Tko drugome prouzroči štetu, dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje.

Međutim, ekskulpacija nije jedini oblik oslobođenja od odgovornosti štetnika. Granica⁴⁸ do koje seže subjektivna odgovornost su slučajne štete. U skladu s načelom „*casus sentit dominus*“⁴⁹, slučaj je događaj koji se ne može pripisati štetnikovoj krivnji. Slučaj je događaj koji smo mogli spriječiti, da smo ga predvidjeli, zato ne možemo krivnju pripisati štetniku jer niti nema krivnje. Ipak, ne znači da se za slučajne štete nikada ne odgovara. Kao što smo već spomenuli, bez obzira na krivnju štetnika odgovara se prema pravilima objektivne odgovornosti, iz čega možemo zaključiti da se odgovara i za slučajne štete. S obzirom da je objektivna odgovornost zapravo iznimka od subjektivne odgovornosti, a koja se u pravilu primjenjuje na sve štete, samim time bi trebalo sve slučajeve u kojima se iznimno predviđa odgovornost za slučaj podvesti pod objektivnu odgovornost.

4.2. OBJEKTIVNA ODGOVORNOST

Unatoč primatu subjektivne odgovornosti, ona nije uspjela istisnuti objektivnu odgovornost. Osim što se društvo razvijalo, razvijala se industrija, što je dovelo do komplikacija u regulaciji odgovornosti za štetu. Subjektivna odgovornost nije bila dovoljna za pokrivanje određenih šteta, a svakako je bila nepravedna prema zaposlenicima industrijskih postrojenja, gdje su nedaće jednostavno neizbježne zbog prirode posla, a za koje nije moglo biti govora da su se dogodile nečijom krivnjom. Također, razvojem⁵⁰ inovativnih tehnologija iskorištavanja dobara te razvoj alternativnih načina dobivanja energije, poput nuklearne, pospješili su razvoj odštetnog prava prema proširenju i pooštavanju kauzalne odgovornosti.

Neki teoretičari su zastupali tezu da se krivnja presumira u takvim slučajevima, do te mjere da bi tvorila fikciju, što je odbačeno, dok se paralelno pojavljuju teorije⁵¹ čiji je cilj zagovarati primjenu objektivne odgovornosti. Klarić i Vedriš su kao najpoznatije izdvojili teoriju rizika i opasnosti. Prema teoriji rizika, odgovornost je, bez obzira može li mu se pripisati krivnja, na strani onoga tko poduzima radnju, ako takva radnja stvara rizik za druge. Naime, svatko tko se bavi određenom granom industrije, poput prometnih djelatnosti i industrije općenito, dužan je snositi odgovornost za štetu do koje može doći obavljanjem takvih djelatnosti. Onaj koji profitira od takve djelatnosti, prema načelu „*ubi emolentum, ibi onus*“⁵² pravedno je da naknađuje štetu koja bude prouzročena.

⁴⁸ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 611.

⁴⁹ Slučaj pogađa vlasnika.

⁵⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 613.

⁵¹ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 614.

⁵² Gdje je dobit, tu i teret.

Ipak, današnji konsenzus pristaša ove teorije očituje se u tome što da odgovornost po kriteriju krivnje mora zauzeti prvenstvo, iz potrebe da društvo nauči ponašanju kakvo priliči ljudskim zajednicama te da iskorijeni neželjene aktivnosti od strane određenih pojedinaca. Jedina svrha odgovornosti za rizik je materijalna ravnoteža, koja nipošto ne bi trebala imati primat. Teorija opasnosti⁵³ polazi od činjenice da objektivna odgovornost proizlazi iz same opasnosti određenih stvari i djelatnosti, što je toliko izvjesno, da kada ne bi postojao opći interes za takvim djelatnostima, upravljanje takvim djelatnostima bi se smatralo skrivljenim. Odgovornost za štetu koju prouzroče takve djelatnosti odgovoran je na onome koji obavljanjem djelatnosti ugrožava. Stajalište koje je zauzelo prvenstvo u definiranju opasnosti je da mora postojati povećana opasnost. Ona je takvog karaktera, da se ne mogu izbjeći, ni uz najveću moguću ljudsku pažnju, štete koje proizađu iz takvog izvora opasnosti.

5. UZROČNA VEZA U POJEDINIM SITUACIJAMA OBJEKTIVNE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

5.1. ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE STVARI I OPASNE DJELATNOSTI

Zakonski tekst propisuje da će se pravila objektivne odgovornosti⁵⁴ primjenjivati na štete od stvari ili djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu, a također i na štete u drugim slučajevima propisanim zakonom (članak 1045. stavak 3. i 4. ZOO). Naš Zakon ne daje definiciju opasne stvari i opasne djelatnosti, već samo navodi predmnjevu uzročnosti u članku 1063., a to je da se za štetu nastalu u vezi s opasnom stvari i opasnom djelatnošću smatra da potječe od te stvari i djelatnosti, osim ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete. Samim time, intencija zakonodavca je bila prepuštanje pravnoj teoriji i sudskoj praksi da u svakom konkretnom slučaju definira što je opasna stvar i opasna djelatnost, da se ne bi dogodila situacija da mehanizmi odgovornosti budu sputani rigidnim nabranjima, koji su teže prilagodljivi potrebama razvoja i novim inovacijama. Ipak, zakonodavac je neke od njih posebno naveo⁵⁵ u ZOO i drugim zakonima, izričito navodeći da je za njih propisana objektivna⁵⁶ odgovornost. Tako postoje posebne odredbe o odgovornosti za štetu izazvane motornim vozilom u pogonu, kao „podvrste“ unutar ZOO o

⁵³ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 614.

⁵⁴ Bukovac Puvača, Maja, „Sive zone“ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 30 No. 1, 2009., str. 222.

⁵⁵ Bukovac Puvača, Maja, *op. cit.* bilj. 54., str. 222.

⁵⁶ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1614.

odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, a svakako i odredbe o neispravnom proizvodu te o odgovornosti organizatora priredbi, kao posebnom slučaju odgovornosti. Objektivna odgovornost propisana je i nekim drugim zakonima, poput Zakona o odgovornosti za nuklearnu štetu⁵⁷, Zakona o zaštiti okoliša⁵⁸ i Zakona o zaštiti na radu⁵⁹. Svim navedenim odgovornostima će pažnja biti posvećena dalje u radu.

Kao što smo već gore spomenuli, odgovornost je predviđena na temelju objektivne činjenice da je prouzročena šteta, po kriteriju uzročnosti (kauzaliteta)⁶⁰. Međutim, potrebno je razlikovati⁶¹ u čemu se sastoji uzrok štete. Kod kauzalne odgovornosti uzrok je prisutan samom činjenicom da postoji uzročna veza između opasne stvari, odnosno opasne djelatnosti i nastale štete, što znači da nije potrebno dokazivati štetnikovu nedopuštenu radnju, za razliku od subjektivne odgovornosti, kod koje se zahtijeva uzročna veza između vlastite nedopuštene radnje i nastale štete, s obzirom da se za ovu vrstu odgovornosti kao pretpostavka uzima krivnja štetnika.

Inače, kao što je već spomenuto, uzročnu vezu je potrebno dokazivati, ali ona se iznimno predmnijeva⁶² kada se radi o odgovornosti za štetu od opasne stvar i opasne djelatnosti. Takvu presumpciju valja uzeti kao oborivu jer je dopušteno dokazivati da takvo postupanje nije bilo uzrok štete. Takvom zakonskom odredbom je uvelike olakšana situacija oštećenika, koji ne mora dokazivati da šteta potječe od takvih stvari ili djelatnosti, već samo da su iste sudjelovale u štetnom događaju. Štetnik pak, s druge strane, ima mogućnost dokazivanja da one nisu bile uzrok štete, čime mu je pružena mogućnost otkloniti od sebe odgovornost.

5.1.1. Određenje pojma opasne stvari i opasne djelatnosti

Moderno doba svakodnevno unosi neizvjesnost u pravne situacije zbog potencijalnih novih opasnosti do kojih dolazi eksponencijalnim razvojem i unapređenjem tehnologije. Stoga je ispravno bilo zadaću u pružanju definicije prepustiti pravnoj teoriji i sudskoj praksi.

Konkretnije određenje pojma opasne stvari i opasne djelatnosti možemo pronaći u sudskoj praksi. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev 190/2007-2 od 27. ožujka 2007. pružila je

⁵⁷ NN 143/98, 114/22, članak 11.

⁵⁸ NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18, članak 177. stavak 1. i članak 178. stavak 1.

⁵⁹ NN 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18, članak 25. stavak 1.

⁶⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1644.

⁶¹ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1644.

⁶² Članak 1063. ZOO.

definiciju opasnih stvari, koje su takve naravi, da su to one stvari „koje po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način čine povećanu opasnost štete za okolinu, pa ih se mora nadgledati i upotrebljavati s povećanom pozornošću.“.

5.1.2. Uzročna veza i pojam opasne stvari kroz sudsku praksu

S obzirom na predmnjevu uzročnosti kod opasnih stvari i opasnih djelatnosti, samom činjenicom da je opasna stvar sudjelovala u štetnom događaju podrazumijeva odgovornost za štetu. Oštećenik mora dokazati samo da šteta potječe od takvih stvari, a na štetniku je teret dokazivanja da ne postoji uzročna veza između opasnih stvari i nastale štete.

Glede postojanja povećane opasnosti od prouzrokovanja štete proizlazi da postoje određene kategorije u koje možemo smjestiti pojedine opasne stvari. Gorenc⁶³ daje određene smjernice koji mogu poslužiti kao orijentir pri razvrstavanju opasnih stvari. U skladu s time, razlikujemo opasne stvari: koje imaju taj status samim postojanjem, koje takve postaju njihovom uporabom, stvari čiji položaj u kojem se nalaze ih čini takvima te one koje imaju osobine i nedostatke zbog kojih nisu u potpunom nadzoru unatoč mjerama koje su poduzete radi sigurnosti.

5.1.2.1. Opasne stvari koje su opasne samim postojanjem

Sudska praksa je *in concreto* u mnogim sudskim odlukama navela koje stvari smatra opasnim, odnosno stvari za koje se uzročna veza predmnijeva. Pa tako odlukom⁶⁴ Županijskog suda u Varaždinu pas⁶⁵ koji se kreće javnim putem bez kontrole vlasnika predstavlja opasnu stvar. Naime, neposredno prije međusobnog napada pasa tužitelja i tuženika, prilikom kojeg je tužitelj zadobio ugriz, pas tuženika se kretao po cesti bez nadzora vlasnika, stoga tuženik, čiji je propust u uzročnoj vezi⁶⁶ sa štetnim događajem, kao vlasnik psa odgovara po kriteriju objektivne odgovornosti. Konj

⁶³ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1645.

⁶⁴ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-2997/15-3 od 10. ožujka 2016.

⁶⁵ Prvostupanijski sud je utvrdio da je „u međusobnom napadu pasa tužitelja i tuženika prilikom njihovog razdvajanja tužitelja u lijevu potkoljenicu ugrizao pas tuženika, da je pas tužitelja bio na uzici i da ga je držao tužiteljev sin, dok se pas tuženika kretao cestom bez kontrole vlasnika i da je takav propust tuženika u uzročnoj vezi s nastankom štete za koju tuženika smatra odgovornim u smislu odredbe čl. 1045. Zakona o obveznim odnosima“.

⁶⁶ “Prvostupanijski sud je utvrdio odgovornost tuženika za štetu koja je nastala tužitelju ugrizom psa tuženika temeljem odredbe čl. 1045. ZOO. Imajući u vidu da se odredba čl. 1045. u st. 1. i 2. odnosi na odgovornost za štetu po osnovi krivnje, a u st. 3. i 4. na odgovornost za štetu bez obzira na krivnju, a uz činjenicu da iz sadržaja spisa proizlazi da se neposredno prije nastanka štetnog događaja pas tuženika kretao po cesti bez nadzora vlasnika, očigledno je da se u konkretnom slučaju radi o odgovornosti za štetu po kriteriju uzročnosti (objektivne odgovornosti) budući da se prema općeprihvaćenom stajalištu sudske prakse pas koji se kreće javnim putem bez kontrole vlasnika smatra opasnom stvari, pa tuženik kao vlasnik psa odgovara za štetu po kriteriju objektivne odgovornosti, sukladno odredbi čl. 1045. st. 3. u vezi s čl. 1063. i čl. 1064. ZOO.”

koji se bez nadzora noću kreće javnim prometnim putem je opasna stvar prema odluci⁶⁷ Županijskog suda u Bjelovaru. Prometnu nesreću skrivio je tuženikov konj, koji je izašao iz dvorišta, a na kojeg je tužitelj naletio automobilom. Među strankama nije bilo sporno da je došlo do prometne nesreće, u kojoj su obje strane oštećene, s obzirom da je tuženikov konj smrtno stradao, a tužiteljev automobil oštećen, već je sporna bila odgovornost i visina štete. Sud je zauzeo stajalište⁶⁸ da je tužitelju šteta nastala od opasne stvari, za koju se odgovara bez obzira na krivnju. Opasna stvar je i divljač⁶⁹ na javnoj cesti, čak iako inače ne egzistira na lovištu uz cestu. Budući da je do nezgode i udara o divlju svinju došlo na državnoj cesti, prilikom kojeg je došlo do materijalne štete na vozilu, tuženik, koji je Lovačko društvo, pokušao je prigovorom promašene pasivne legitimacije prebaciti odgovornost na „Hrvatske ceste“. Unatoč tome, sud je utvrdio da tuženik upravlja lovištima s obje strane ceste, koja nisu ograđena, a uz to radi se o šteti nastaloj od opasne stvari, pa slijedom toga odgovara i za štetu koja bi nastala od divljači na cesti koja prolazi kroz lovište ili kraj lovišta. Samo ako bi dokazao da divljač nije uzrok štete, mogao bi se osloboditi od odgovornosti. Divlje životinje se uvijek smatraju opasnim stvarima, stoga za njih vrijede pravila o objektivnoj odgovornosti za štetu. Samim sudjelovanjem takvih životinja u štetnom događaju, postoji uzročna veza.

Pas je opasna stvar u svakom slučaju, bez obzira na vrstu pasmine, ako nije vezan i ako mu je omogućeno slobodno kretanje bez nadzora dvorištem u kojem obitavaju djeca ili pas koji se kreće ispred kuće i dvorištem bez nadzora vlasnika. Osim toga, opasna stvar je i već spomenuti pas koji se bez nadzora kreće cestom. Takvo stajalište je već ranije zauzeo Vrhovni sud Republike Hrvatske u presudi⁷⁰ kojom pas vučjak⁷¹ koji se bez nadzora kreće gradskom ulicom predstavlja povećanu opasnost za okolinu. Naime, nalet automobila je bio neizbježan, unatoč tome što je vozač upravljao dopuštenom brzinom, s obzirom da se pas kretao između parkiranih automobila. S obzirom da se

⁶⁷ Odluka Županijskog suda u Bjelovaru br. GŽ-835/11-2 od 8. prosinca 2012.

⁶⁸ “Prema ocjeni ovoga suda konj koji se iznenada u noći, bez nadzora, nađe pred automobilom koji se kreće javnom cestom jest opasna stvar - pa je stoga šteta tužitelju D. G. nastala od opasne stvari, te se na ovaj predmet ne primjenjuje odredba čl. 1045. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine”, br: 35/05 i 41/08 - dalje: ZOO), tj. odredba o odgovornosti po osnovi krivnje, kako to pogrešno smatra sud prvog stupnja, već odredba čl. 1045. st. 3. ZOO-a, a kojom je propisano da za štetu od opasnih stvari od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu se odgovara bez obzira na krivnju.”

⁶⁹ Odluka Županijskog suda u Varaždinu, br. GŽ.713/06-2 od 27. lipnja 2006.

⁷⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1834/1995-2, od 12. listopada 1999.

⁷¹ “Prema utvrđenjima nižestupanjskih sudova proizlazi da je vozilo vlasništvo tužiteljice oštećeno u vožnji gradskom ulicom na način da je iznenada između parkiranih automobila istrčao pas vučjak koji se bez nadzora kretao javnom površinom i naletio na automobil kojim je upravljao sin tužiteljice.”

radi o opasnoj stvari, samom činjenicom što je automobil oštećen u takvom sudaru podrazumijeva postojanje uzročne veze. Također, opasna stvar je pas lualica⁷² koji je oštetió automobil prilikom sudara, u skladu s odlukom Źupanijskog suda u VaraŹdinu. Posebnost ove situacije je što se radi o psu koji nije imao vlasnika. Ali s obzirom da je tuŹenik bio obvezan podzakonskim⁷³ aktom hvatati pse i mačke lualice, njegova je duŹnost bila otkloniti eventualni nastup Źetnih posljedica od takvih Źivotinja, ukljuĉujući konkretni Źetni dogaĉaj.

Neke stvari su opasne samim svojim postojanjem zbog povećanog rizika koji im je svojstven. Kao stvari koje imaju visok Źetnan potencijal⁷⁴ smatraju se kemijski spojevi koji mogu proizvesti burne kemijske reakcije te stvari koje u sebi sadrŹavaju takve kemijske spojeve. Tako je odlukom⁷⁵ Vrhovnog suda Republike Hrvatske utvrĉeno da je neeksplozivno topovsko zrno opasna stvar, potvrdivši presudu niŹestupanjskog suda, kojom je tuŹenik ekskulpiran od odgovornosti za Źtetu koju je pretrpio tuŹitelj. Naime, tuŹenik je ĉisteći zemljište oko svoje kuće našao nepoznati predmet jajolikog oblika za kojeg je ocijenio da ga moŹe upotrijebiti za ĉišćenje dimnjaka. U tu svrhu je zatraŹio od tuŹitelja da navedeni predmet zavari, koji je prilikom varenja eksplozivirao, za koji se ispostavilo da je topovsko zrno kalibra 100 mm zaostalo iz Drugog svjetskog rata. Nastala Źteta je bila posljedica propusta treće osobe – općine, koja je bila duŹna poduzeti „potrebne radnje u svrhu pronalaŹenja i uklanjanja streljiva zaostalog iz vremena rata“, što je dovelo do nastanka Źetnog dogaĉaja. Meĉutim, samom činjenicom da se radi o topovskom zrnu koje je eksploziviralo, postoji uzroĉna veza, a s obzirom da je općina propustila poduzeti potrebne korake, biti će odgovorna za nastalu Źtetu, koja se ne moŹe pripisati tuŹeniku koji je našao navedeno topovsko zrno. Temeljem činjenice svog postojanja opasne stvari su i one koje sluŹe koncentraciji velikih koliĉina tekućina ili drugih stvari, poput plina. Neispravne plinske instalacije u stanu⁷⁶ su opasna stvar, ako je do Źtete došlo zbog posljedica trovanja ugljiĉnim monoksidom. Naime, radi o Źteti koji su tuŹitelji pretrpjeli zbog smrti njihove kćeri, koja je posljedica neispravnosti plinskog

⁷² Odluka Źupanijskog suda u VaraŹdinu br. GŹ-3791/11-3, od 26. veljače 2013.

⁷³ “Obvezavši tuŹenika na snaŹanje nastale imovinske Źtete tuŹitelju prvostupanjski sud polazi od činjenice da tuŹenik odgovara za Źtetu temeljem odredbe ĉl.1063. Zakona o obveznim odnosima (NN br. 35/05, 41/08 i 125/11, dalje: ZOO), jer je odgovoran za Źtetu koju poĉini Źivotinja (pas) koja luta, a ĉiji je vlasnik nepoznat, jer je u smislu odredbe Odluke o drŹanju kućnih ljubimaca od 07. veljače 1995.g. (SluŹbeni vjesnik Grada VaraŹdina br. 1/95, dalje: Odluka) i to ĉl.25., propisano je postupanje s psima i mačkama lualicama a kojim se tuŹenik obvezao hvatati pse i mačke lualice.”

⁷⁴ Belanić, Loris, Pojam opasne stvari i opasne djelatnosti u teoriji i sudskoj praksi, Zbornik radova meĉunarodnog znanstvenog skupa „Prouzrokovanje Źtete, naknada Źtete i osiguranje“, Institut za uporedno pravo, 2019., str. 42.

⁷⁵ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1079/05-2 od 19. listopada 2006.

⁷⁶ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1284/09-4 od 19. svibnja 2010.

sustava. Činjenicom ispuštanja ugljičnog monoksida i trovanja, koje je uzrokovalo smrt, obuhvaćeno je postojanje uzročne veze. Otvoreni bazen⁷⁷ pun vode namijenjen kupanju djece, predstavlja opasnu stvar jer upravo zbog takve namjene zahtijeva nadziranje s povećanom pozornošću. Naime, sin tužitelja se utopio u bazenu, a s obzirom nije bilo nikakve kontrole tuženika, odnosno nije bilo ni čistača niti je bila organizirana spasilačka služba, odgovornost tuženika, uz doprinos tužitelja koji nije postupao s dužnom pozornošću i izgubio iz vida dijete, koje se zatim utopilo. Trafostanica predstavlja opasnu stvar, što potvrđuje presuda⁷⁸ Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Oko trafostanice nije bila postavljena ograda, što je omogućilo djetetu od nepunih 10 godina da se na istu popne, prilikom čega su zadobivene tjelesne ozljede. Propustom postavljanja ograde tuženik je propustio spriječiti mogućnost penjanja i pristupa trafostanici. Budući da se radi o opasnoj stvari, postoji uzročna veza između penjanja na trafostanicu koja nema ogradu i tjelesne ozljede nastale djelovanjem toplinske energije koja se oslobodila prilikom prolaska električne struje kroz tkivo.

5.1.2.2. Opasne stvari koje su opasne temeljem njihove uporabe

Postoje stvari koje tek uporabom⁷⁹ ispoljavaju svoja opasna svojstva. Takve stvari, dok se ne upotrebljavaju ne smatraju opasnim, osim izuzetno, ali tada su opasne temeljem svojeg položaja, a to je zaseban kriterij o koji ćemo obuhvatiti dalje u tekstu, ili njihova opasnost proizlazi iz već spomenute opasnosti temeljem postojanja. Građa i mehanizmi takvih stvari ili pojedinih njezinih dijelova stvaraju opasnost mogućnošću da se otmu kontroli. Dok god se ne upotrebljavaju one nisu opasne stvari.

Unutar ovog standarda možemo uočiti da praksa razlikuje⁸⁰ uporabu opasnih stvari u prometu i pri radu. Što se tiče uporabe opasnih stvari u prometu, ZOO je unutar odgovornosti za štetu od opasne stvari ili od opasne djelatnosti, uz opća pravila posebno izdvojio odgovornost za štetu izazvanu motornim vozilom u pogonu. Zato ćemo, u skladu s intencijom zakonodavca i sudskom praksom, motornim vozilima posvetiti posebnu pažnju na način da ćemo ih izdvojiti u posebnu kategoriju, unatoč tome što je motorno vozilo u pogonu opasna stvar. Uporaba opasnih stvari pri radu obuhvaća razne vrste strojeva koji se koriste u proizvodnji i prilikom obrade materijala, poput

⁷⁷ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1243/07-2 od 1. travnja 2008.

⁷⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 593/11-2 od 4. travnja 2012.

⁷⁹ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 46.

⁸⁰ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 47.

alumijskih ljestvi⁸¹ prema odluci Vrhovnog suda br. Rev 1298/08-2⁸², u kojoj je utvrđeno da je do ozljede došlo u trenutku kada se tužitelj penjao po ljestvama. Tuženik je odgovoran „već samom činjenicom prouzrokovanja štete zbog toga što je do štete došlo od opasne stvari“. Stroj za rezanje lamela⁸³ koji je doveo do teških tjelesnih ozljeda⁸⁴ tužitelja je opasna stvar. Do ozljede je došlo kada je skinuo zaštitni poklopac i pokušao odvojiti zaglavljene lamele, a da prije toga nije zakočio rotirajuće pile koje su se nastavile gibati, što je dovelo do ozljede šake. Osim toga, tužitelj nije bio obučan za rad na stroju od strane tuženika, što ga čini odgovornim za štetu, s obzirom da se radi o opasnoj stvari. Građevinska dizalica⁸⁵ je opasna stvar kada je na njoj neispravan zatvarač metalne kuke. Tužitelj je pao s balkona visine 3,6 metara, na kojem nije bilo zaštitne ograde, a do pada je došlo zbog otkopčavanja metalne kuke koja je košaru i tužitelja povukla. Osim toga, propust tužitelja je bio ne samo u tome što nije izvršio pregled ispravnosti i postavljanje zaštitne ograde, već je i dozvolio rad na visini bez sigurnosnog pojasa. Takvo postupanje je u uzročnoj vezi s obzirom da je zbog svega navedenoga došlo do nesreće. Dizalica koja se napaja električnom energijom⁸⁶ predstavlja opasnu stvar kada je neispravno priključena na visoki napon radi neispravnosti kabela za napajanje. Uzrok štete potječe od dizalice samom činjenicom da je takva dizalica dostupna svima na gradilištu, a oštećenik je doživio od nje strujni udar radi kojeg je preminuo.

5.1.2.3. Opasne stvari koje su opasne položajem koji zauzimaju u prostoru

Stvari, koje same po sebi nisu opasne, mogu postati opasne stvari ako položaj⁸⁷ u kojem se nalaze predstavlja povećanu opasnost za okolinu u kojoj se nalaze. Stablo⁸⁸, s obzirom na svoje dimenzije (visina trupa 10 metara, dužina krošnje oko 5 metara i širina iste oko 9 metara) te položaj u prostoru (blizina terase restorana) predstavlja opasnu stvar. S obzirom na navedeno, postoji povećana opasnost takvog stabla za okolinu, stoga je samoobaranje koje je ozlijedilo tužiteljicu

⁸¹ “I prema stajalištu revizijskog suda poslove koje je obavljao prednik tužitelja uz uporabu viljuškara, ali i alumijskih ljestvi, ima se smatrati opasnom djelatnošću, a predmetne ljestve i opasnom stvari pa u tom smislu postoji odgovornost tuženika po načelu uzročnosti (objektivna odgovornost) na temelju čl. 173. ZOO i čl. 15. Zakona o zaštiti na radu (“Narodne novine”, broj 59/96 i 94/96 – dalje: ZZR).”

⁸² Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1298/08-2, od 15. travnja 2009.

⁸³ Odluka Vrhovnog suda br. Revr 1510/10-2, od 16. veljače 2011.

⁸⁴ „Stroj za rezanje lamela je opasna stvar, pa prema odredbi čl. 1065. ZOO za štetu od opasne stvari odgovara tuženik kao njezin vlasnik.“

⁸⁵ Odluka Vrhovnog suda br. Revr 1956/10-2, od 11. svibnja 2011.

⁸⁶ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 833/08-2, od 26. svibnja 2011.

⁸⁷ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 45.

⁸⁸ Odluka Županijskog suda u Bjelovaru Gž-3532/2013-2, od 6. ožujka 2014.

trebalo biti nadgledano s povećanom pozornošću, s obzirom da se radi o opasnoj stvari. Mramorne stube⁸⁹ ne predstavljaju opasnu stvar, ali kad je na njima snijeg koji se topi i pretvara u vodu, postaju skliske i njihovom uporabom postaju opasne za pješake. Iz takvih okolnosti proizlazi da su one morale biti očišćene i održavane, a zato se tuženik ne može osloboditi odgovornosti jer takvo što ne predstavlja uzrok koji se nalazi izvan stvari, odnosno do štetnog događaja nije došlo zbog više sile. Sklizak plato na groblju⁹⁰ koji nije bio očišćen od leda i snijega predstavlja povećanu opasnost za posjetitelje groblja. Takav neočišćeni plato je isključivi uzrok pada tužitelja, prilikom kojeg je zadobio ozljede, a budući da tuženik nije dokazao da je utužena šteta nastala zbog uzroka koji nije u svezi sa opisanim stanjem platoa, odgovoran je za štetu. Stepenice na ulazu u trgovinu koje nemaju rukohvat⁹¹ predstavljaju opasnu stvar. Naime, sud je utvrdio da je do pada tužiteljice došlo iz razloga što je nespretno zakoračila ili drugog sličnog uzroka, ali činjenica da stepenice nisu imale rukohvat koji bi pomogao održati ravnotežu u slučaju da dođe do njezinog gubitka, čini tuženika djelomično odgovornim za nastanak štetnog događaja jer takve stepenice imaju značaj opasne stvari. Ruševna zgrada⁹² je opasna stvar, ako postoji opasnost od pucanja i padanja predmeta na pločnik, stoga je tuženik kao vlasnik zgrade odgovoran za štetu tužitelju koja je nastala na njegovom automobilu koja je uzrokovana padom prozora. Nepravilno postavljanje krovišta⁹³ na kući, odnosno koje je postavljeno protivno Zakonu o gradnji⁹⁴, a koje se urušilo prilikom jakih vjetrova (bure), jest opasna stvar. Do štete je došlo prilikom bure, kada je krov tuženice pao i oštetio kuću tužiteljice, a isključivi razlog zašto je krovište palo je u nepravilnom izvođenju, a ne zbog više sile, odnosno naleta jake bure. Zato šteta potječe od opasne stvari, a tužiteljica se nije mogla osloboditi budući da se uzročna veza predmnijeva. Prema ocjeni suda zid⁹⁵ kojem prijete rušenje u svakom trenutku ima karakteristiku opasne stvari. Tužiteljica je u dvorištu rezala drva cirkularom, koji nije bio podoban za rezanje, a tužiteljica nije bila adekvatno

⁸⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-792/1998-2, od 22. svibnja 2001.

⁹⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 260/08-2, od 9. rujna 2009.

⁹¹ Odluka Županijskog suda u Koprivnici br. Gž 668/99-2, 26. kolovoza 1999.

⁹² Odluka Vrhovnog suda br. Rev-829/1998-2, od 18. travnja 2001.

⁹³ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-1858/17-2, od 13. travnja 2018.

⁹⁴ “U slučaju tužene nedvojbeno je utvrđeno da je njezino krovište učvršćeno čavlima i po ocjeni građevinskog vještaka to je isključivi razlog što je došlo do rušenja krovišta na kući tužene i razlog ne leži u jakoj buri, kako želi prikazati tužena, već u nepravilnoj izvedbi krovišta na njezinoj kući. Dakle, kuća tužene je sagrađena suprotno odredbi čl. 9. Zakona o gradnji i po ocjeni ovoga suda kada je u predjelu gdje je općepoznato da u nekim dijelovima godine pušu izuzetno jaki vjetrovi sjevernog smjera, krovište koje je sagrađeno na način da su njegovi dijelovi učvršćeni čavlima, a ne vijcima, što bi predstavljalo pravilno učvršćivanje krovišta u takvom predjelu, predstavlja opasnu stvar u trenucima kada ti jaki vjetrovi pušu.”

⁹⁵ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 945/10-2, 7. ožujka 2012.

opremljena za rukovanje njime. Drva za ogrjev koja su se pilila na cirkularu bila su složena uz zid koji se srušio na nju, nakon čega je pala na cirkular. Zanimljivost kod ovog slučaja je što se uzrok štete nalazi u nizu događaja čije je polazište u različitim radnjama, međutim, sud je utvrdio da je nemoguće sa sigurnošću isključiti „da je šteta nastupila iz više različitih uzroka toliko međusobno povezanih i zavisnih da se ne može utvrditi koji su udjeli tih uzroka u uzrokovanoj šteti“. Upravo iz navedenog razloga je revizija tužiteljice usvojena, a predmet je vraćen na ponovni postupak. Crijep⁹⁶ koji pada s krova zgrade na pločnik kvalificira se kao opasna stvar, a također i žbuka⁹⁷ na pročelju zgrade kod koje zbog dotrajalosti postoji mogućnost pucanja i padanja, budući da oba predmeta svojim položajem u prostoru ugrožavaju sve koji se kreću pločnikom. Zato se za takve situacije uzročna veza predmnijeva. Prema odluci⁹⁸ Županijskog suda u Varaždinu dvokrilna metalna reklama „dimenzija 100x80 cm koja stoji vertikalno bez pomagala koji bi je pričvršćivali za tlo na otvorenom prostoru, nogostup kojim se kreću ljudi te je izložena nepovoljnim vremenskim uvjetima (kao što je jak vjetar)“ smatra se opasnom stvari. Opasna stvar je električni kabel⁹⁹ koji je srušen na cestu, koji sprečava prolaz vozila, stoga po svom položaju predstavlja opasnost za sigurnu vožnju. Uzrok štete se sastoji u tome da je prometna nezgoda uzrokovana činjenicom da se srušeni električni kabel nalazio na cesti, a koji je oštetio automobil koji se nije mogao zaustaviti bez naleta na njega. Električni vodovi¹⁰⁰, premda jesu opasna stvar za koju tuženik kao imatelj odgovara, u ovom predmetu ipak nisu bili uzrok požara na električnoj instalaciji tužitelja. Grom koji je udario u dalekovod nije u uzročno-posljedičnoj vezi s požarom koji se dogodio kod tužitelja jer je uzrok požara bio u instalaciji tužitelja, a ne u dovodnim vodičima tuženika. Unatoč tome što se radi o opasnoj stvari kod koje se uzročna veza predmnijeva, sud je utvrdio da „ne postoji uzročno-posljedična veza između štetnog događaja i udara groma u opasnu stvar kao pretpostavke za odštetnu odgovornost“. Dalekovod koji je pod naponom¹⁰¹, a koji je uzrokovao požar na tužiteljevom skladištu, predstavlja opasnu stvar, a s obzirom da je sud utvrdio postojanje uzročno-posljedične veze između opasne stvari i nastalog štetnog događaja te da nastala šteta potječe upravo od opasne stvari, tuženici su odgovorni za nastalu štetu. Betonski

⁹⁶ Odluka Županijskog suda u Bjelovaru br. Gž-1812/04-2, od 27. siječnja 2005.

⁹⁷ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-716/1996-2, od 26. siječnja 2000.

⁹⁸ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-66/17-2, od 25. travnja 2018.

⁹⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 76/1992, od 01. siječnja 1992.

¹⁰⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1095/10-2, od 29. lipnja 2011.

¹⁰¹ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-1867/2017-2, od 26. travnja 2018.

blokovi¹⁰² postavljeni uzdužno i poprečno na cesti, u noćnim uvjetima i u uvjetima smanjene vidljivosti, predstavljaju opasnu stvar za nailazeće vozilo kojem je prouzročena šteta. Gorenc kao opasnu stvar navodi terasu¹⁰³ koja je dogradnjom kuće približena postojećem vodu visokog napona od otprilike pola metra te hotelsku terasu¹⁰⁴ na visini od 3,5 metara bez ograde. Željezni držači¹⁰⁵ fiksne vješalice koji su postavljeni u visini očiju radnika, kvalificiraju se kao opasna stvar, zato je tuženik kao poslodavac odgovoran za štetu po načelu objektivne odgovornosti. Iskop¹⁰⁶ u zemlji obujma nekoliko kubičnih metara koji je napunjen vodom i koji je nastao uslijed vršenja radova na izgradnji cjevovoda, a u kojem se utopilo dijete, s obzirom da u vrijeme nastanka nezgode gradilište nije bilo osigurano i ograđeno, ima karakteristike opasne stvari. Ipak, s obzirom na propust roditelja da nadziru dijete, radi se o omjeru 50% na štetu tužitelja i 50% na štetu tuženika. Također, bačeni kamen¹⁰⁷ i mokr pod¹⁰⁸ u trgovini predstavljaju stvari koje su ocijenjene od strane sudske prakse kao opasne stvari.

Kao što je već rečeno, motorno vozilo u pogonu smatra se opasnom stvari, ali pogrešno bi bilo iz toga zaključiti da se motornom vozilu ne mogu pripisati opasna svojstva kad nije u pogonu niti se kreće svojom inercijom. Zato položajna opasnost dolazi do izražaja kada je motorno vozilo parkirano na putu koji je pod velikim nagibom zbog mogućnosti otkaza kočnica. Naime, kvar takvog mehanizma doveo bi do nekontroliranog kretanja, što predstavlja povećanu opasnost za okolinu. Karakteristike opasne stvari svakako ima neosvijetljeno zaprežno vozilo¹⁰⁹ ostavljeno noću na putu nepogodnome za mimoilaženje.

5.1.2.4. Opasne stvari koje su opasne postojanjem nedostatka stvari

Belanić¹¹⁰ navodi da neispravan proizvod pripada u posebnu kategoriju opasnih stvari, koje su opasne zbog svog nedostatka. Taj nedostatak predstavlja povećanu opasnost za okolinu, stoga je za odgovornost za neispravan proizvod propisana objektivna odgovornost za štetu. Zbog svoje važnosti i posebnih pravila, a budući da je i naš ZOO ovu odgovornost posebno izdvojio u

¹⁰² Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž.479/03-3, od 15. travnja 2003.

¹⁰³ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1645.

¹⁰⁴ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1645.

¹⁰⁵ Odluka Vrhovnog suda br. Revr 43/09-2, od 24. veljače 2009.

¹⁰⁶ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1477/09-3, od 20. travnja 2011.

¹⁰⁷ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 46.

¹⁰⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-1905/1997-2, od 29. kolovoza 2000.

¹⁰⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-1624/89, od 26. listopada 1989.

¹¹⁰ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 48.

samostalan odsjek zakona, ispravno je ovu odgovornost razraditi kao zasebnu temu u ovome radu, izdignutu uz opasnu stvar i opasnu djelatnost, unatoč tome, što su sve navedene odgovornosti isprepletene. Stoga je potrebno u zasebnom kontekstu obratiti posebnu pozornost na odgovornost za neispravan proizvod, kojoj ćemo se posvetiti kasnije.

5.1.3. Motorno vozilo kao opasna stvar

Motorna vozila su neizostavan dio današnjice¹¹¹, a njihova sveprisutnost je toliko ključna da je dovela do izdvajanja u posebnu potkategoriju. Posebnost regulacije odgovornosti za štetu izazvane motornim vozilom u pogonu jest da je zakonodavac, za razliku od opasne stvari, zakonom definirao što se smatra motornim vozilom. Zakon je definirao motorno vozilo kao vozilo¹¹² čija je namjena da se snagom vlastitog motora kreće po površini zemlje, bilo na tračnicama ili bez njih, a s njime povezana prikolica¹¹³ smatra se sastavnim dijelom motornog vozila. Time je uvelike pojednostavljeno postupanje sudova u predmetima jer je takvom interpretacijom obuhvaćen niz stvari. Osim toga, pojednostavljenje je vidljivo iz činjenice da, *a contrario*, vozila koja se kreću snagom čovjeka ili životinje ne ubrajamo u motorna vozila, primjerice¹¹⁴ zaprežna vozila, bicikli i prijevozna sredstva za osobe s invaliditetom na osobni pogon (invalidska kolica).

Kada se koristi u svrhu kojoj je namijenjeno, motorno vozilo je u pogonu, bez obzira radi li pri tome motor koji služi za njegovo kretanje. U skladu s člankom 1068. stavkom 3. ZOO, vidljivo je da su navedenom odredbom obuhvaćene situacije kada se motorno vozilo ne kreće, odnosno kad stoji na mjestu s motorom u pogonu. Svakako, logično je obuhvatiti i situacije kada se vozilo kreće, ali samom inercijom¹¹⁵, bez pomoći motora. Složenost motornih vozila danas je razlog zašto ih je potrebno kvalificirati kao opasnu stvar jer upravo zbog svojeg pogona i mase, koja varira ovisno o tome prevozi li stvari ili ne, predstavlja opasnost od nastanka štete.

¹¹¹ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 47.

¹¹² Članak 1068. stavak 1. ZOO.

¹¹³ Članak 1068. stavak 2. ZOO.

¹¹⁴ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 47.

¹¹⁵ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 47.

Automobil¹¹⁶ u pokretu, kamion¹¹⁷, vlak¹¹⁸, viljuškar¹¹⁹, bilo da je u pokretu ili ne, teretno¹²⁰ vozilo s natovarenim priključnim vozilom (šlepom) te zrakoplov¹²¹ su samo dio stvari koje sudska praksa ubraja u kategoriju opasnih stvari. Županijski sud u Sisku br. Gž-689/02-3, utvrdio je da se prekoračenje brzine kretanja automobila smatra isključivim uzrokom sudara, a s obzirom da se radi o šteti koja potječe od automobila kao opasne stvari, za takvu štetu je propisana odgovornost bez obzira na krivnju, odnosno samom činjenicom sudjelovanja automobila u sudaru. Odgovornost za štetu uzrokovanu viljuškarom u pogonu se ne zasniva na krivnji, već na stvorenom riziku, budući da se radi o opasnoj stvari, što je potvrdio Vrhovni sud u odluci br. Rev-1966/1990-2.

Doseg ove odredbe je zapravo veći nego što možemo zamisliti, što je primjereno današnjem eksponencijalnom razvoju tehnologije. Električni romobili su samo jedan od problema koji se pojavio u zadnjih par godina, a koji nije zakonski reguliran. Srećom, odgovor možemo pronaći u zakonodavstvu Europske unije, koja je Uredbom¹²² o homologaciji i nadzoru tržišta vozila na dva ili tri kotača i četverocikala odredila da se neće primjenjivati¹²³ na vozila koja nisu opremljena barem jednim sjedećim mjestom. Budući da električni romobil ne sadržava niti jedno sjedeće mjesto, samim time ne ispunjava pretpostavku da bude kategoriziran kao vozilo.

Važno je ukazati na posebna pravila koja se tiču odgovornosti za štetu koju prouzroči motorno vozilo u pogonu, a razvidno je iz zakona postojanje određenih razina odgovornosti, koje se dijele prema pojedinim subjektima prema kojima odgovornost postoji te čija je odgovornost u pitanju. Posebno treba istaknuti pravila koja su predviđena člankom 1072. ZOO. o međusobnim odštetnim zahtjevima vlasnika motornih vozila. Radi se o odgovornosti po osnovi krivnje, odnosno o subjektivnoj odgovornosti. Takvo je stajalište¹²⁴ zauzeto iz razloga što se smatra da nije svrhovito za takve štete primjenjivati stroža pravila objektivne odgovornosti jer se ne radi o potrebi zaštite

¹¹⁶ Odluka Županijskog suda u Zagrebu br. IX Gžn-1874/04-2, od 19. srpnja 2005.; Odluka Županijskog suda u Sisku br. Gž-689/02-3, od 13. veljače 2003.; Odluka Županijskog suda u Vukovaru br. Gž-544/2021-2, od 16. studenog 2021.; Odluka Županijskog suda u Splitu br. Gž-358/2021-2, od 4. ožujka 2021.

¹¹⁷ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 677/05-2, od 6. rujna 2006.

¹¹⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 310/09-2, od 17. lipnja 2009.

¹¹⁹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-1966/1990-2, od 15. siječnja 1990.; Odluka Vrhovnog suda br. Revr 449/13-2, od 11. veljače 2014.; Odluka Vrhovnog suda br. Revr 48/07-2, od 31. siječnja 2007.

¹²⁰ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-3218/11-2, od 13. veljače 2012.

¹²¹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 390/08-2, od 8. travnja 2009.

¹²² Uredba (EU) br. 168/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2013. o homologaciji i nadzoru tržišta vozila na dva ili tri kotača i četverocikala.

¹²³ članak 2. stavak 2. točka j. Uredbe (EU) br. 168/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2013. o homologaciji i nadzoru tržišta vozila na dva ili tri kotača i četverocikala.

¹²⁴ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1662.

trećih osoba u odnosu na opasnu stvar. Svú štetu snosi vlasnik vozila koji je isključivo¹²⁵ kriv za štetni događaj kad je ona prouzročena pogonom dvaju ili više vozila. Ukoliko je štetni događaj prouzročen pogonom dvaju vozila, utoliko sud u parničnom postupku ne primjenjuje odredbe ZOO o objektivnoj odgovornosti na temelju vlasništva opasne stvari, što je potvrđeno odlukom¹²⁶ Županijskog suda u Varaždinu. Unatoč tome što se radi o subjektivnoj odgovornosti, ispravno ju je smjestiti kao posebno pravilo unutar odgovornosti na temelju uzročnosti zbog činjenice¹²⁷ da su motorna vozila u pogonu opasna stvar i za same vlasnike međusobno, a ne samo za treće osobe.

5.1.4. Uzročna veza i pojam opasne djelatnosti kroz sudsku praksu

Pojam opasne djelatnosti, kao što je već gore spomenuto, jednako kao pojam opasne stvari, nije određen zakonom. Zadatak je dodijeljen sudskoj praksi, stoga će sud u svakom konkretnom slučaju odrediti hoće li se neka djelatnost¹²⁸ smatrati opasnom. Ipak, oba pojma ne bi trebali shvaćati kao da se jedan od njih može podvesti pod drugi, i obrnuto, već ih treba uzeti kao komplementarne, tako da tvore cjelinu.

Opasna djelatnost je djelatnost¹²⁹ čija narav obavljanja može dovesti do ugrožavanja života i zdravlja ljudi ili imovine, stoga je prilikom njezinog obavljanja potrebno pružiti povećanu pozornost. Čini ju ljudska aktivnost od koje se stvara povećana opasnost štete za okoliš¹³⁰. Definicija koju je oblikovala pravna teorija služi sudskoj praksi kao orijentir, a iz kojeg je sudska praksa oblikovala kriterije¹³¹ po kojima će se neka djelatnost smatrati opasnom. Neka djelatnost će se smatrati opasnom: ako je po redovitom tijeku opasna zbog svoje tehničke prirode ili načina obavljanja, ako obavljanjem može ugroziti ljude ili imovinu, te ako zahtijeva povećanu pažnju u obavljanju zbog ugrožavanja. Važno je napomenuti da nije od značaja potječe¹³² li takva djelatnost od opasne stvari ili neovisno od nje, bez korelacije. Naime, pri obavljanju opasnih djelatnosti možemo se služiti opasnim stvarima, ali to ne mora biti tako, s obzirom da postoje djelatnosti prilikom kojih se ne koriste opasne stvari, a od kojih postoji povećana opasnost prilikom njihova obavljanja.

¹²⁵ Članak 1072. stavak 1. ZOO.

¹²⁶ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž 64/2019-3, od 18. rujna 2019.

¹²⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 617.

¹²⁸ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 50.

¹²⁹ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 615.

¹³⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1646.

¹³¹ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 50.

¹³² Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1646.

Organiziranje lova¹³³ je opasna djelatnost kada je šteta nastala od strane sudionika lova, koju su prouzročili pucajući na krivolovce. Razni radovi spadaju u opasnu djelatnost, poput obavljanja poslova u šumi¹³⁴ u vrijeme kad se vrši sječa stabala, a također lomljenje i sječa grana¹³⁵. Tužiteljici je nastala šteta zbog nezgode koja se dogodila na način da se poskliznula i pala uslijed toga što je zapela za granu. S obzirom da je posao koji je obavljala na mjestu gdje su srušena stabla i polomljeno granje, radi se o obavljanju opasne djelatnosti. Samom činjenicom obavljanja opasne djelatnosti postoji uzročna veza, stoga tuženik odgovara za štetu po kriteriju objektivne odgovornosti, s obzirom da je tužiteljica bila zaposlena kod tuženika. Rad na balkonu bez zaštitne ograde na visini od 3,6 m¹³⁶ smatra se opasnom djelatnošću, zato se smatra da šteta potječe od obavljanja takve djelatnosti, osim ako se dokaže da takva djelatnost nije bila uzrok štete. Rad u građevinarstvu¹³⁷ na visini od oko 6 metara, koji je doveo do teških tjelesnih ozljeda supruga tužiteljice, zbog toga što tuženik nije postavio zaštitnu ogradu ili skelu niti je poduzeo mjere da suprug prođe liječnički pregled na temelju kojeg bi se utvrdilo da je osposobljen za rad na visini, predstavlja odgovornost na temelju uzročnosti. Demontaža dizalice na visini od 8 metara¹³⁸ je opasna djelatnost, budući da način obavljanja, odnosno rad na takvoj visini, podrazumijeva mogućnost ugrožavanja zdravlja ljudi. Određena zanimanja imaju karakter opasne djelatnosti, primjerice: obavljanje službe redara¹³⁹ na javnoj kino predstavi, obavljanje patrolne službe dežurstva u noćnim satima¹⁴⁰, ronilački zadaci¹⁴¹, obavljanje tesarskih poslova¹⁴², rad s herbicidima¹⁴³, laparoskopski zahvat¹⁴⁴ te služenje vojnog roka¹⁴⁵ od strane osobe koja ima zdravstvene razloge zbog kojih ne može savladati izazove¹⁴⁶. Budući da je tužitelj proglašen sposobnim za vojnu obvezu, unatoč tome što je izjavio da nije sposoban zbog duševne bolesti, što

¹³³ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1646.

¹³⁴ Odluka Vrhovnog suda br. Revr 1915/10-2, od 10. siječnja 2012.

¹³⁵ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹³⁶ Odluka Vrhovnog suda br. Revr 1956/10-2, od 11. svibnja 2011.

¹³⁷ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1577/10-2, od 26. listopada 2011.

¹³⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 31/11-2, od 31. siječnja 2012.

¹³⁹ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹⁴⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev-x 140/10-2, od 10. studenoga 2010.

¹⁴¹ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹⁴² Odluka Vrhovnog suda br. Revr 550/11-2, od 24. siječnja 2012.

¹⁴³ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹⁴⁴ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-3064/12-2, od 21. kolovoza 2012.

¹⁴⁵ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 177/10-2, od 21. srpnja 2011.

¹⁴⁶ "Služenje vojnog roka samo po sebi ne može smatrati opasnom djelatnošću, no kada se na odsluženje vojnog roka uputi osoba koja se zbog razloga zdravstvene naravi ne može nositi sa izazovima koji nameću služenje vojnog roka, onda u takvim okolnostima služenje vojnog roka za takvu osobu jest opasna djelatnost."

je u konačnici dovelo do oboljenja od shizofrenije koju je potaknuo boravak u vojsci sud je ispravno ocijenio da postoji uzročno-posljedična veza. Naime, tužitelj je imao predispoziciju, a boravak u vojsci je doveo do manifestacije bolesti, stoga je tužena odgovorna štetu. Nadalje, sudska praksa je određene ekstravagantne sportove klasificirala kao opasne djelatnosti, stoga skakanje padobranom¹⁴⁷ s visine od preko 2000 metara i kondicijski trening vježbanja judo-padova¹⁴⁸ opravdano imaju status takvih djelatnosti. Do nesreće je došlo zbog otkazivanja padobrana, a čiji uzrok i vrstu otkaza nije bilo moguće utvrditi, stoga je tuženik kao organizator opasne djelatnosti odgovoran te je na njemu teret dokazivanja da je do štete došlo zbog uzroka koji se nalazio izvan te djelatnosti. Opasnom djelatnosti smatra se i održavanje hokejske utakmice¹⁴⁹ bez postavljene zaštitne mreže za gledatelje zbog koje je nastala šteta gledatelju zbog izlijetanja paka, vatromet¹⁵⁰ organiziran na nogometnoj utakmici i vožnja zrakoplovom¹⁵¹, što nam je izvrstan primjer kada opasna djelatnost potječe¹⁵² od opasne stvari.

Opasna djelatnost može biti proglašena opasnom na temelju posebnih propisa, što možemo uočiti u Zakonu o zaštiti okoliša¹⁵³, koji propisuje da je djelatnost opasna ako uslijed obavljanja takve djelatnosti postoji rizik za okoliš i za ljudsko zdravlje. Istim zakonom je propisana objektivna odgovornost za štetu, međutim, načelo objektivne odgovornosti nije zauzelo primat, već je moguća odgovornost i na temelju krivnje, ako se radi o zaštićenim vrstama i prirodnim staništima.

5.1.5. Oslobođenje od odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti

Kao i kod svake odgovornosti, štetnik se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da nije ispunjena koja od navedenih pretpostavki koje se zahtijevaju za određenu odgovornost. Budući da se objektivna odgovornost temelji¹⁵⁴ na postojanju uzročne veze između štetne radnje i štete, štetnik se ne bi mogao osloboditi odgovornosti ako bi oštećenik uspio dokazati postojanje iste u onim situacijama kada se uzročnost ne predmnijeva, a u slučajevima kada se uzročnost predmnijeva ne bi mogao tvrditi da nije kriv. Međutim, naše zakonodavstvo zastupa stajalište o

¹⁴⁷ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 1197/08-2, od 15. rujna 2010.

¹⁴⁸ Odluka Vrhovnog suda br. Rev x 105/09-2, od 22. travnja 2009.

¹⁴⁹ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹⁵⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1647.

¹⁵¹ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 2598/11-2, od 25. siječnja 2012.

¹⁵² Zrakoplov u pogonu je opasna stvar, a vožnja zrakoplovom je opasna djelatnost prema presudi Vrhovnog suda br. Rev 2598/11-2, od 25. siječnja 2012.

¹⁵³ Članak 173. stavak 1. Zakona o zaštiti okoliša.

¹⁵⁴ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1653.

načelu relativne uzročnosti kada se radi o odgovornosti od opasne stvari i opasne djelatnosti. To znači da se vlasnik opasne stvari i osoba koja obavlja opasnu djelatnost mogu osloboditi odgovornosti ako se dokaže da opasna stvar i opasna djelatnost nisu bili uzrok štete. Člankom 1067. ZOO predviđene su posebne mogućnosti kojima se konkretiziraju okolnosti oslobođenja od odgovornosti štetnika koji odgovara po principu kauzalne odgovornosti. Do potpunog oslobođenja od odgovornosti dolazi u situacijama kada štetnik dokaže da je šteta nastala zbog više sile, radnjom oštećenika te radnjom treće osobe, a o djelomičnom oslobođenju može biti govora kada je oštećenik djelomično pridonio nastanku štete.

Ako dokaže da šteta potječe od nekog nepredvidivog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti, odnosno, ako šteta potječe od više sile, vlasnik će se osloboditi¹⁵⁵ odgovornosti. Nepredvidivi i neotklonjivi događaji koji djeluju izvan stvari su takvog karaktera da dovode do prekida uzročne veze između štete i uzroka na strani odgovorne osobe. Kako bi se radilo o višoj sili, potrebno je ispuniti određene uvjete¹⁵⁶, koji se moraju ispuniti u isto vrijeme. Događaj mora biti vanjski¹⁵⁷ u odnosu na stranke, nepredvidiv¹⁵⁸, izvanredan, neotklonjiv i neizbježan te mora biti takav da ima štetne posljedice koje su prouzročile štetu. No, potrebno je razlikovati višu silu od slučaja, o kojem je već bilo govora, stoga ju nećemo ponovno definirati. Razliku¹⁵⁹ možemo uočiti u činjenici da je kod više sile riječ o događaju koji i da smo bili u mogućnosti predvidjeti ga, ne bismo ga mogli spriječiti, dok za slučaj postoji mogućnost njegovog sprečavanja pod uvjetom da je bio predviđen.

Također, ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, vlasnik se oslobađa¹⁶⁰ odgovornosti, ako ju nije mogao predvidjeti i ako posljedice nije mogao ni izbjeći, ni otkloniti. Ne traži se krivnja oštećenika, već je dovoljno da je šteta nastala njegovom radnjom. Osim toga, nije potrebno postojanje više sile na strani oštećenika jer događaj ne mora biti vanjski, već karakteristika radnje mora biti takva da se nije mogla predvidjeti, a njezine posljedice izbjeći

¹⁵⁵ Članak 1067. stavak 1. ZOO.

¹⁵⁶ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1654.

¹⁵⁷ Vanjski događaj je onaj koji nastaje i djeluje na odnos strana izvan kruga njihovih djelatnosti.

¹⁵⁸ Nepredvidiv događaj je onaj koji nastupa iznimno i neočekivano, izvan redovitog tijeka, tako da se ne očekuje poduzimanje mjera za sprečavanje njegova nastupanja.

¹⁵⁹ „Viša sila mora biti objektivno nepredvidiva i neotklonjiva, dok se kod slučaja nepredvidivost i neotklonjivost ne zahtijeva.“, Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1654.

¹⁶⁰ Članak 1067. stavak 2. ZOO.

ili otkloniti. Ako je oštećenik djelomično¹⁶¹ pridonio nastanku štete, shodno tome, vlasnik se djelomično oslobađa odgovornosti. Analogno vrijedi ako je treća osoba djelomično¹⁶² pridonijela nastanku štete. Tada ona odgovara oštećeniku solidarno s vlasnikom stvari, a dužna je snositi naknadu razmjerno težini svoje krivnje. Važno je napomenuti da se trećom osobom ne smatra osoba kojom se vlasnik poslužio¹⁶³ pri uporabi stvari. Ipak, potrebno je napraviti distinkciju koja se tiče djelomičnog oslobođenja od odgovornosti za štetu koja je nastala radnjom oštećenika te onu koja je nastala radnjom treće osobe. Naime, kod djelomične odgovornosti oštećenika se radi o doprinosu oštećenika vlastitoj šteti koja je u korelaciji sa člankom 1092. ZOO koji navodi da oštećenik ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu ako je pridonio nastanku štete ili je pridonio da bude veća nego što je trebala biti. Sud dosuđuje naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja kada je nemoguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje ili propusta. Što se tiče djelomične odgovornosti treće osobe, ne radi se o podijeljenoj odgovornosti, već o solidarnoj¹⁶⁴ odgovornosti iz članka 1107. i 1109. ZOO.

5.2. ODGOVORNOST ZA NEISPRAVAN PROIZVOD

Odgovornost za neispravan proizvod, kao što je već ranije bilo riječi, predstavlja posebnu kategoriju izvanugovorne odgovornosti za štetu, za koju se odgovara bez obzira na krivnju¹⁶⁵. Neispravan proizvod može se klasificirati kao opasna stvar koja je opasna postojanjem nedostatka, kao što Belanić¹⁶⁶ navodi, ali unatoč tome izgrađena¹⁶⁷ su posebna pravila. Razlike između te dvije podvrste izvanugovorne odgovornosti možemo pronaći u pogledu osoba čija je odgovornost u pitanju, obujma naknade štete, egzoneracijskih razloga te rokova ostvarivanja prava na popravljanje štete, a naš ZOO je ispravno izdvojio¹⁶⁸ odgovornost u poseban odsjek u zakonu. Pravila o odgovornosti za neispravan proizvod služe dodatnoj zaštiti potrošača od plasmana mnoštva proizvoda na tržište koji predstavljaju opasnost zbog nekvalitetne izrade.

¹⁶¹ Članak 1067. stavak 3. ZOO.

¹⁶² Članak 1067. stavak 4. ZOO.

¹⁶³ Članak 1067. stavak 5. ZOO.

¹⁶⁴ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1657.

¹⁶⁵ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1664.

¹⁶⁶ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 48.

¹⁶⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 618.

¹⁶⁸ Baretić, Marko, *Odgovornost za neispravan proizvod*, Zbornik radova: Zakon o obveznim odnosima, najznačajnije izmjene, novi instituti, Zagreb 2005., str. 251.

5.2.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu i konkurencija s drugim oblicima odgovornosti

Proizvođač odgovara po principu kauzaliteta¹⁶⁹ za štetu koja nastane neispravnošću proizvoda koji je stavljen u promet. Kako bi mu se mogla pripisati odgovornost, zakon propisuje pretpostavke koje moraju biti zadovoljene kumulativno¹⁷⁰ kako bi nastao odnos odgovornosti za štetu. Uvjeti koji se zahtijevaju i koje oštećenik mora dokazati¹⁷¹ su neispravnost proizvoda, šteta te uzročna veza između neispravnosti proizvoda i štete. S obzirom da se radi o objektivnoj odgovornosti, krivnja ne predstavlja uvjet koji mora biti ispunjen. Posebnost ove vrste objektivne odgovornosti je u tome što se nadoknađuje isključivo imovinska¹⁷² šteta. Naime, nadoknađuje se samo imovinska šteta prouzročena smrću ili tjelesnom ozljedom oštećenika te šteta prouzročena uništenjem ili oštećenjem njegove stvari, a koja je različita od neispravnog proizvoda.

Ipak, moguće je da dođe do primjene pravila koja se tiču i odgovornosti za neispravan proizvod i pravila odgovornosti za štetu od opasne stvari. Osim toga, važno je napomenuti da je potrebno napraviti distinkciju između ove vrste odgovornosti i odgovornosti za materijalne nedostatke. S obzirom da se radi o objektivnoj odgovornosti, položaj oštećenika je povoljniji naspram pravila o subjektivnoj odgovornosti (u kojoj bi se kao pretpostavka morala dokazivati krivnja), ali unatoč tome, u pogledu ove vrste odgovornosti oštećenik je u slabijem položaju naspram oštećenika koji tuži po osnovi objektivne odgovornosti za opasnu stvar i opasnu djelatnost. Na oštećeniku je teret dokazivanja uzročne veze, za razliku od predmnjeve koja postoji kod opasne stvari i djelatnosti, a također u pogledu ove odgovornosti su mu nametnuta ograničenja glede vrste i obujma štete, jer ne može tražiti popravljjanje štete na neispravnom proizvodu niti naknadu neimovinske štete. Međutim, to ne znači da oštećenik nikako neće moći tražiti popravljjanje svih navedenih šteta do pune naknade, već će popravljjanje štete moći tražiti po pravilima za svaku pojedinu vrstu¹⁷³ odgovornosti jer zakon nije isključio primjenu pravila¹⁷⁴ o odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, o odgovornosti za materijalne nedostatke ispunjenja te pravila o ugovornoj i izvanugovornoj odgovornosti za štetu. Naknadu neimovinske¹⁷⁵ štete prouzročene neispravnim proizvodom oštećenik može tražiti prema općim pravilima odgovornosti za štetu. Također, do

¹⁶⁹ Članak 1073. stavak 1. ZOO.

¹⁷⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1665.

¹⁷¹ Članak 1073. stavak 8. ZOO.

¹⁷² Članak 1073. stavak 2. ZOO.

¹⁷³ Gorenc, *op. cit.* bilj. 2., str. 1666.

¹⁷⁴ Članak 1073. stavak 7. ZOO.

¹⁷⁵ Članak 1073. stavak 4. ZOO.

primjene odredbi navedene odgovornosti ne dolazi u slučajevima štete prouzročene nuklearnom¹⁷⁶ nesrećom¹⁷⁷.

5.2.2. Proizvod i njegova neispravnost

5.2.2.1. Definicija proizvoda

ZOO¹⁷⁸ proizvod definira kao pokretnu stvar, potkrijepivši sa sintagmom¹⁷⁹ „bilo koja“, što znači da nije važno radi li se o samostalnoj stvari ili o samostalnom dijelu koji je ugrađen u drugu pokretnu ili nepokretnu stvar. U definiciju proizvoda spadaju električna energija i drugi oblici¹⁸⁰ energije, kao što su plinska i toplinska energija. Budući da ZOO ne daje posebnu definiciju pokretne stvari i stvari općenito, primjenjujemo opću definiciju iz Zakona o vlasništvu¹⁸¹ i drugim stvarnim pravima. Stvari¹⁸² su tjelesni dijelovi prirode, različiti od ljudi, koji služe ljudima za uporabu, a isto se može reći i za prirodne sile ako su podložne ljudskoj vlasti. Također, ako se dio stvari može fizički odvojiti, a da ne dođe do uništenja tog dijela ili same stvari (bitni dio), smatra se pokretnom stvari. Pokretnine¹⁸³ su stvari koje se mogu premjestiti s jednoga mjesta na drugo, a da im se ne povrijedi bit, odnosno supstanca. Nekretnine¹⁸⁴ se ne smatraju proizvodom prema navedenim odredbama, stoga ne dolazi do primjene pravila o odgovornosti za neispravan proizvod, no, svaka pokretnina ugrađena u nekretninu, koja je zbog svoje neispravnosti dovela do smrti i tjelesne ozljede ili uništenja i oštećenja stvari za osobnu uporabu oštećenika, pruža mogućnost naknade štete po toj osnovi. Zanimljivost je što se određeni specifični proizvodi¹⁸⁵, poput krvi i ljudskih organa, nakon njihova odvajanja od osobe, smatraju proizvodom prema definiciji iz ZOO. Mogli bismo reći da je zakonodavac ispravno formulirao definiciju jer upravo u tom obliku može parirati novim izazovima koje donosi razvoj tehnologije. U smislu navedene definicije i kompjutorski program¹⁸⁶ mogao bi se smatrati proizvodom.

¹⁷⁶ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1665.

¹⁷⁷ Članak 1073. stavak 6. ZOO.

¹⁷⁸ Članak 1074. ZOO.

¹⁷⁹ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 254.

¹⁸⁰ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 256.

¹⁸¹ NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17; u daljnjem tekstu: ZV.

¹⁸² Članak 2. stavak 2. i 5. te članak 6. stavak 1. ZV.

¹⁸³ Članak 2. stavak 4. ZV.

¹⁸⁴ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 255.

¹⁸⁵ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1667.

¹⁸⁶ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 256.

5.2.2.2. Koncept neispravnosti proizvoda

Pravna regulativa je propisala elemente¹⁸⁷ po kojima će se utvrđivati je li određeni proizvod neispravan ili ne. Proizvod je neispravan¹⁸⁸ ako ne pruža sigurnost koja se od njega očekuje s obzirom na: način na koji je proizvod predstavljen, svrhu u koju prema razumnom očekivanju proizvod može biti upotrijebljen te vrijeme u koje je proizvod stavljen u promet. Standardi koji su u zakonu postavljeni, odnosno pojmovi poput sigurnosti koja se opravdano očekuje te razumno očekivanje, iako nisu definirani, možemo odrediti primjenom testa¹⁸⁹ „potrošačkih očekivanja“. Prilikom uporabe testa odluku o neispravnosti proizvoda potrebno je temeljiti na objektivnim kriterijima¹⁹⁰, a ne subjektivnim, odnosno nisu važna očekivanja potrošača, već ono što se od proizvoda uobičajeno očekuje.

Način predstavljanja proizvoda prvi je zakonom navedeni kriterij prema kojem se tijekom vođenja sudskog postupka utvrđuje neispravnost proizvoda. Promidžba proizvoda, način njihova pakiranja, izjave proizvođača prilikom predstavljanja proizvoda, upute za upotrebu te oznake kvalitete čine skup elemenata¹⁹¹ putem kojih potrošači stvaraju svoje mišljenje o proizvodu koji se plasira na tržište. Svrha u koju proizvod može biti upotrijebljen, prema razumnom očekivanju, jest sljedeći kriterij po kojem se prosuđuje neispravnost određenog proizvoda. Vodi se računa o objektivnim očekivanjima u pogledu svrhe iz razloga što svaki proizvod, ako ga se koristi u neprimjerene svrhe, može biti nesiguran i neispravan. Stoga, proizvođačima se nameće dužnost da uzmu u obzir da bi se njihov proizvod mogao koristiti izvan njegove osnovne namjene¹⁹² te da ga u skladu s time naprave na način koji će ga u najvećoj mogućoj mjeri učiniti neškodljivim. Proizvođačima je dodijeljen nimalo lagan zadatak, budući da potrošači imaju neiscrpan izvor ideja za svrhe u kojima im se čini prikladno upotrijebiti proizvode. Također, takvo rješenje je izazvano potrebom izbjegavanja apsurdnih situacija koje su se pojavile u sudskoj praksi, poput tužiteljice koja je tužila proizvođača mikrovalnih pećnica¹⁹³ nakon što je u njoj pokušala osušiti svoju pudlicu. Posljednji kriterij je vrijeme kad je proizvod stavljen u promet. Napretkom tehnologije svakodnevno se unose preinake u proizvode te sigurnosne standarde istih, kako bi ih se unaprijedilo, a time i proširio krug

¹⁸⁷ Članak 1075. stavak 1. ZOO.

¹⁸⁸ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1668.

¹⁸⁹ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 260.

¹⁹⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1667.

¹⁹¹ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 260.

¹⁹² Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 619.

¹⁹³ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 261.

potrošača. Ukoliko se o tome ne bi vodilo računa, utoliko bi proizvođači bili dovedeni u situaciju u kojoj bi se njihov proizvod ocjenjivao prema mjerilima koja nisu vrijedila za te proizvode u vrijeme kada su plasirani na tržište. To ne da bi samo dovelo do njihovog otežanog položaja, već bi obeshrabrilo i onemogućilo daljnji napredak proizvoda iz straha od budućeg podvrgavanja strožim standardima, a svakako i iz straha od mnogobrojnih zahtjeva potrošača koji bi se htjeli time okoristiti. Zato je vrijeme u koje je proizvod stavljen na tržište jedan od ključnih elemenata prilikom ocjene neispravnosti proizvoda, a kako bi se izbjeglo zaobilaženje¹⁹⁴ navedenog kriterija, zakon¹⁹⁵ je ispravno naveo da se proizvod neće smatrati neispravnim samo iz razloga što je naknadno bolji proizvod stavljen u promet.

Važno je napomenuti da navedeni kriteriji imaju orijentacijski karakter. Sud je dužan uzeti u obzir, osim navedenih kriterija, sve relevantne¹⁹⁶ okolnosti koje se tiču neispravnosti, a koje zakon izričito ne navodi, poput cijene proizvoda, naravi i svijesti o njegovoj opasnosti.

5.2.3. Uzročna veza i neispravan proizvod kroz sudsku praksu

Kao što smo već *supra* napomenuli, jedna od pretpostavaka koje se zahtijeva kako bi nastao odnos odgovornosti za štetu od neispravnog proizvoda jest da oštećenik mora dokazati uzročnu vezu između neispravnosti proizvoda i štete. Takav tip odgovornosti oštećenika stavlja u nepovoljniji položaj od onog u kojem se nalazi oštećenik kada se radi o odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, budući da se u tim slučajevima uzročna veza predmnijeva. Ipak, s obzirom da se neispravan proizvod može klasificirati i kao opasna stvar po Belanić¹⁹⁷, ZOO je ispravno odredio postojanje paralelnog sustava odgovornosti, odnosno činjenica primjene pravila o odgovornosti za neispravan proizvod ne isključuje pravila o odgovornosti za štetu od opasne stvari i djelatnosti.

Neispravan proizvod je sanduk sa staklenim bocama mineralne¹⁹⁸ vode koje su eksplodirale prilikom iznošenja iz skladišta, radi kojih je tužiteljica zadobila teške tjelesne ozljede koje su u uzročno-posljedičnoj vezi sa štetnim događajem. Zanimljivost je što sud utvrdio da je boca mineralne vode pod tlakom ujedno opasna stvar. Bicikl kojemu volan nije učvršćen¹⁹⁹ predstavlja

¹⁹⁴ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1668.

¹⁹⁵ Članak 1075. stavak 2. ZOO.

¹⁹⁶ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 262.

¹⁹⁷ Belanić, Loris, *op. cit.* bilj. 74., str. 48.

¹⁹⁸ Odluka Županijskog suda u Varaždinu br. Gž-3467/11-2, od 23. studenoga 2011.

¹⁹⁹ Odluka Županijskog suda u Karlovcu br. Gž-748/2011-2, od 30. ožujka 2011.

neispravan proizvod. Naime, tužiteljica je odmah po izlasku iz trgovine pala zbog neučvršćenog volana bicikla i zadobila teške tjelesne ozljede. Prije predaje bicikla kupcu obveza prodavatelja je da „pravilno montira pedale, učvrsti volan i sic, te kontrolira ispravnost prednjeg i zadnjeg kola bicikla“, kako je bilo utvrđeno garancijskim listom. Time je propust zaposlenika tuženika u uzročno-posljedičnoj vezi s povredama koje je tužiteljica zadobila prilikom pada s bicikla, zato je tuženik odgovoran za štetu. Kobasica zaražena *Trichinellom*²⁰⁰ smatra se neispravnim proizvodom. Tužiteljica je nakon konzumiranja suhomesnatog proizvoda oboljela od parazitne zarazne bolesti što je dovelo do trajnog smanjenja životne aktivnosti i izgubljene zarade zbog dugog perioda provedenog na bolovanju. *Trichinella* nije očekivano svojstvo kobasice, već zdravstveno neispravan proizvod, a tužiteljica je dokazala da je tuženik proizveo kobasice koje su bile uzrok njezine bolesti, što ga čini odgovornim za štetu koju je pretrpjela. Kao aktualno pitanje zadnjih godina se pojavilo se i pitanje cjepiva kao neispravnog proizvoda. Tako je u presudi C-621/15²⁰¹ određeno da postojanje uzročne veze između cjepiva i bolesti moraju dokazati na temelju rezultata medicinskog istraživanja.

5.2.1. Oslobođenje od odgovornosti za štetu prouzročenu neispravnošću proizvoda

Odredbom članka 1078. ZOO izrijeком su navedeni egzoneracijski razlozi koji proizvođaču pružaju mogućnost oslobođenja od odgovornosti. Izuzeća su podijeljena u 6 skupina. Teret dokazivanja je na proizvođaču, stoga će se on osloboditi od odgovornosti ako dokaže²⁰²: da nije stavio proizvod u promet, da je iz okolnosti slučaja vjerojatno da neispravnost i njezin uzrok nisu postojali u vrijeme stavljanja proizvoda u promet, da proizvod nije proizveden za poslovnu svrhu (poput prodaje, davanja u zakup ili bilo koju drugu koja nalikuje njima) niti je proizveden ili stavljen u promet u okviru njegova poslovanja, da je neispravnost posljedica pridržavanja prisilnih propisa na snazi u vrijeme kad je proizvod stavljen u promet, da stanje znanosti ili tehničkog znanja nije omogućavalo otkrivanje neispravnosti u trenutku stavljanja proizvoda u promet (radi se o razvojnom riziku²⁰³), te da je šteta prouzročena isključivo radnjom oštećenika ili osobe za koju on odgovara, odnosno radnjom treće osobe koju proizvođač nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Osim²⁰⁴ navedenih razloga, za proizvođača sirovine ili dijela

²⁰⁰ Odluka Vrhovnog suda br. Rev 2105/11-4, od 3. prosinca 2013.

²⁰¹ Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša, *op. cit.* bilj. 12., str. 40.

²⁰² Članak 1078. stavak 1. ZOO.

²⁰³ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 620.

²⁰⁴ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 271.

proizvoda predviđen je dodatan egzoneracijski razlog, uz pomoć kojega će se osloboditi²⁰⁵ odgovornosti ako dokaže da je neispravnost prouzročena konstrukcijom glavnog proizvoda ili uputama dobivenim od proizvođača glavnog proizvoda. Zakon, kao i kod odgovornosti za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, poznaje institut djelomičnog oslobođenja od odgovornosti. Proizvođač se može djelomično²⁰⁶ osloboditi odgovornosti ako je nastanku štete djelomično pridonio oštećenik ili osoba za koju on odgovara, a ako je nastanku štete djelomično pridonijela treća²⁰⁷ osoba, njihova odgovornost je solidarna. Dovoljno²⁰⁸ je da proizvođač dokaže bilo koji od navedenih egzoneracijskih razloga. Također, važno je uočiti da viša sila²⁰⁹ nije predviđena kao razlog oslobođenja od odgovornosti niti ZOO niti Direktivom 85/374/EEZ. Osim toga, važno je napomenuti da nema odgovornosti proizvođača ako oštećeni ne uspije dokazati uzročnu vezu između neispravnosti proizvoda i štete.

5.3. ODGOVORNOST ORGANIZATORA PRIREDBE

Nema sumnje da do povećane opasnosti²¹⁰ za život i zdravlje ljudi dolazi u situacijama kada se bilo u otvorenom, bilo u zatvorenom prostoru nalazi veći broj ljudi. Dosta čest primjer takve opasnosti su stampe na nogometnim utakmicama, koji završe pogubno za mnoge ljude. Budući da je teško prilikom takvih nereda odrediti tko je zapravo odgovoran, zakon je takve situacije uredio na način da je propisao objektivnu odgovornost organizatora, kao poseban slučaj odgovornosti. Organizator okupljanja je fizička ili pravna osoba²¹¹ koja se bavi organiziranjem priredbi u sportsku, kulturnu, političku ili drugu svrhu, poput²¹² prikazivanja filmova, kazališnih predstava, izložbe, sportskih natjecanja te skupovi političkih stranaka i udruga. On odgovara²¹³ za štetu koja nastane smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog izvanrednih okolnosti koje mogu nastati prilikom okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru. U skladu s time, možemo uočiti pretpostavke²¹⁴ koje moraju biti zadovoljene za postojanje odgovornosti za štetu organizatora priredbe. Naime, potrebno je da se šteta dogodila u zatvorenom

²⁰⁵ Članak 1078. stavak 2. ZOO.

²⁰⁶ Članak 1078. stavak 3. ZOO.

²⁰⁷ Članak 1078. stavak 4. ZOO.

²⁰⁸ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1670.

²⁰⁹ Baretić, Marko, *op. cit.* bilj. 168., str. 274.

²¹⁰ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1672.

²¹¹ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 621.

²¹² Klasiček, Dubravka, Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 2/2019, str. 356.

²¹³ Članak 1081. ZOO.

²¹⁴ Klasiček, Dubravka, *op. cit.* bilj. 211., str. 367.

ili otvorenom prostoru u kojem je okupljen veći broj ljudi pod nadzorom organizatora, da je šteta nastupila uslijed izvanrednih okolnosti koje mogu nastati u takvim prilikama, zbog neuobičajenog gibanja masa, općih nereda i slično te da se radi o šteti nastaloj smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog navedenih izvanrednih okolnosti. Kao što smo već *supra* spomenuli, na sportskim natjecanjima²¹⁵ postoji velika vjerojatnost pojave nereda. Tučnjave među navijačima, eksplozivne naprave poput pirotehnike koje su dio osnovnih navijačkih rekvizita, samo su dio djelatnosti koje mogu dovesti ljude u kobne situacije.

Unatoč jasno navedenim pretpostavkama postoji mogućnost²¹⁶ da organizator priredbe odgovara i za štetu izvan tog prostora, primjerice u gradu nakon završetka priredbe, ali tada se njegova odgovornost temelji na općim pravilima, stoga se kao dodatna pretpostavka odgovornosti zahtijeva krivnja. Osim osoba koje su sudjelovale u takvom okupljanju, pravo na naknadu štete imaju i osobe koje su štetu pretrpjele izvan tih prostora, ako je takva u uzročnoj vezi. Tako bi organizator priredbe odgovarao u situaciji kad bi došlo do smrti ili tjelesne ozljede osobe na koju bi se urušila nekretnina zbog neuobičajenog gibanja osoba koje se u njoj nalaze. Važno je naglasiti da do odgovornosti organizatora priredbe ne dolazi zbog organizacije same priredbe, na kojoj je prouzročena šteta, već iz razloga što je organiziranjem priredbe stvorio rizik²¹⁷ od stvaranja nekontroliranog kretanja mase i nereda koji bi mogli dovesti do štete.

Okolnosti moraju biti izvanredne, zato ako je šteta nastala zbog nekog drugog uzroka organizator priredbe neće za nju odgovarati prema kriteriju uzročnosti, nego na temelju općih pravila odgovornosti. Procjena je li šteta prouzročena izvanrednim okolnostima te postoji li uzročna veza između štete i takvih okolnosti je u rukama suda, koji će to prosuditi u svakom konkretnom slučaju. Treba napomenuti da izvanredne okolnosti iz članka 1081. ZOO ne predstavljaju višu silu. Distinkcija se nalazi u tome što su navedene izvanredne okolnosti itekako predvidive²¹⁸, s obzirom da se takve pojave mogu očekivati od velikog broja ljudi na jednom mjestu. Također, nije važno koji je događaj izazvao nekontrolirano gibanje, što znači da osim gore navedenih slučajeva poput tučnjave, takve situacije mogu prouzročiti i vremenske nepogode. Prirodni događaji u konkretnoj odgovornosti samo su okidač situacije²¹⁹ u kojoj masa ljudi uzrokuje štetu. S obzirom da se radi o

²¹⁵ Klasiček, Dubravka, *op. cit.* bilj. 211., str. 356.

²¹⁶ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1672.

²¹⁷ Klasiček, Dubravka, *op. cit.* bilj. 211., str. 368.

²¹⁸ Gorenc, Vilim, *op. cit.* bilj. 2., str. 1673.

²¹⁹ Klasiček, Dubravka, *op. cit.* bilj. 211., str. 368.

objektivnoj odgovornosti, odgovornost organizatora se ne može unaprijed isključiti. Često se može vidjeti na ulaznicama i letcima da organizatori navode kako se ne smatraju odgovornima za rizike koji mogu nastati tijekom priredbe, međutim, takve klauzule nemaju²²⁰ učinka.

5.4. ŠTETE NA OKOLIŠU

Kauzalna odgovornost za štetu može biti propisana i drugim zakonima. Jedan od primjera takvih zakona je Zakon²²¹ o zaštiti okoliša. Za štetu koja nastane onečišćenjem okoliša propisana je odgovornost²²² fizičke ili pravne osobe koja je prouzročila onečišćenje te osoba koja je omogućila ili dopustila onečišćenje nezakonitim ili nepravilnim djelovanjem. Svaka²²³ takva fizička ili pravna osoba naziva se onečišćivač, a onečišćavanje okoliša podrazumijeva promjenu²²⁴ stanja okoliša izazvanu štetnim djelovanjem ili izostankom potrebnog djelovanja, a postoji mogućnost da do istoga dođe zbog zahvata²²⁵ koji dovode do promjene kakvoće okoliša. Potrebno je naglasiti da je građanskopravna zaštita okoliša uređena u dva smjera²²⁶, kao preventivna i kao represivna zaštita. Preventivna zaštita ima za cilj sprečavanje nastanka štete na okolišu, koje se mogu ostvariti putem tužbe, dok je represivna zaštita orijentirana na odgovornost subjekata za već nastalu štetu na okolišu te uklanjanje onečišćenja, koja dolazi do izražaja u ZZO. Odredbe ZZO propisuju samo pojedina pitanja²²⁷ odgovornosti za štetu zbog onečišćavanja okoliša, odnosno navode pojam onečišćivanja i štete na okolišu te tko je onečišćivač i koje su njegove obveze, osim obveze naknade štete. To znači da se za ostala pitanja koja nisu uređena prema ZZO, poput pretpostavaka odgovornosti koje se zahtijevaju i naknade štete, primjenjuje ZOO, što potvrđuje njihovu međusobnu korelaciju kao *lex specialis* naspram *lex generalis*.

Kao što smo već naveli, do štete u okolišu i prijeteće opasnosti od štete na njemu može doći prilikom obavljanja djelatnosti²²⁸ koja predstavlja rizik za okoliš i ljudsko zdravlje, koju zakon kvalificira kao opasnu djelatnost. Osim toga, zakon je argumentirao iz kojeg razloga djelatnosti

²²⁰ Klasiček, Dubravka, *op. cit.* bilj. 211., str. 373.

²²¹ U daljnjem tekstu: ZZO.

²²² Šago, Dinka, Ekološka tužba kao instrument građanskopravne zaštite okoliša, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 4/2013., str. 909.

²²³ Članak 4. stavak 1. točka 37. ZZO.

²²⁴ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* bilj. 1., str. 622.

²²⁵ Članak 4. stavak 1. točka 38. ZZO.

²²⁶ Proso, Maja, Građanskopravna odgovornost u području zaštite okoliša, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 52, 3/2015., str. 712.

²²⁷ Lončarić-Horvat, Olivera; Cvitanović, Leo; Gliha, Igor; Josipović, Tatjana; Medvedović, Dragan; Omejec, Jasna; Seršić, Maja, Pravo okoliša, Zagreb 2003., str. 197.

²²⁸ Članak 173. stavak 1. ZZO.

smatra opasnima, stoga prema članku 173. stavak 2. ZZO navodi da su one opasne zbog načina na koji se njima upravlja, zbog načina na koji se njima proizvodi, a također mogu biti opasne zbog tvari ili sredstava koja se u njima koriste. Za štetu prouzročenu obavljanjem takve opasne djelatnosti odgovara²²⁹ operater po načelu uzročnosti. Što se tiče pretpostavki koje moraju biti ispunjene da bi došlo do odgovornosti, moraju biti ispunjene osnovne pretpostavke, odnosno opće pretpostavke, međutim, ZZO o uzročnoj vezi ne²³⁰ sadrži posebne odredbe, što može dovesti do prijepora mora li oštećenik dokazati postojanje iste ili će se ona presumirati. Ipak, s obzirom da je štetna radnja obuhvaćena pojmom opasne stvari i opasne djelatnosti, opravdano možemo doći do zaključka da se postojanje uzročne veze presumira. Time je položaj tužitelja olakšan²³¹ jer je teret dokazivanja da uzročna veza ne postoji prebačen na onečišćivača okoliša. Ako se operater želi osloboditi odgovornosti, onda mora dokazati jedan od razloga koji dovode do oslobođenja od odgovornosti prema članku 180. stavak 1. ZZO. Operater mora dokazati da je šteta nastupila kao posljedica više sile, odnosno kao posljedica prirodne pojave nepredvidivog i neizbježnog obilježja, koja se nije mogla niti spriječiti niti otkloniti. Također, do oslobođenja dolazi ako je šteta nastala kao posljedica ratnog stanja ili drugog oružanog neprijateljstva. Za štetu na okolišu i prijeteću opasnost za štete nije odgovoran operater koji dokaže da je do štete došlo zbog djelovanja treće osobe unatoč poduzetim mjerama sigurnosti. Zaključno, ako zbog pridržavanja obvezne naredbe ili upute od strane tijela javne vlasti nastane šteta, operater nije odgovoran ako dokaže da je šteta nastala upravo iz tog razloga. Do oslobođenja neće doći ako je naredba ili uputa dana nakon emisije ili iznenadnog događaja prouzročene vlastitom djelatnošću operatera.

6. ZAKLJUČAK

Kao što smo već napomenuli, odgovornost za štetu se kroz povijest razvijala, a njezin razvoj nije moguće privesti kraju s obzirom da je pravo vrlo promjenljivo. Svakodnevno, razvojem novih tehnologija i razvojem jedinki unutar društva, dolazi do novonastalih situacija, za koje nije uvijek predviđeno rješenje. Zato pravna pravila moraju biti fleksibilna, da bi se izbjeglo da razvoj bude usporen zbog rigidnih okvira koje zakon nudi. Tu se javlja značajna uloga pravne teorije i sudske prakse, koje svojom argumentacijom i autoritetom pokušavaju ponuditi rješenje kako bi se izbjegle

²²⁹ Članak 177. stavak 1. ZZO.

²³⁰ Lončarić-Horvat, Olivera; Cvitanović, Leo; Gliha, Igor; Josipović, Tatjana; Medvedović, Dragan; Omejec, Jasna; Seršić, Maja, *Pravo okoliša*, Zagreb 2003., str. 200.

²³¹ Šago, Dinka, *op. cit.* bilj. 221., str. 910.

pravne praznine i nesigurnost. Tako su uobličene pretpostavke koje se zahtijevaju da bi nastao odnos odgovornosti za štetu, a uzročna veza je jedna od njih. S obzirom da ona kao pretpostavka nije definirana, kao pomoć pri određivanju kriterija po kojima će se odrediti koji je uzrok određene posljedice, razvile su se teorije uz pomoć kojih među nizom pravno relevantnih činjenica odabiremo onu koja je uzrok. Uzročna veza se uvijek mora dokazati, samo se iznimno presumira, ali ipak, unatoč uspjehu u dokazivanju uzročne veze, postoji mogućnost da do odgovornosti neće doći iz razloga što je u nekom trenutku nastupio prekid uzročne veze. U pravilu, teret dokazivanja je na tužitelju, ali kad se radi o predmnjevi uzročne veze, tada se on prebacuje na tuženika, odnosno on je taj koji je dužan dokazati da uzročna veza ne postoji ili da je ona prekinuta. Navedena pretpostavka se zahtijeva u svim vrstama odgovornosti, ali najviše do izražaja dolazi u situacijama objektivne odgovornosti, kao iznimci od subjektivne odgovornosti kao pravila u suvremenom pravnom uređenju. Potrebu za kauzalnom odgovornosti vidimo u eksponencijalnom razvoju društva, koja sa sobom nosi rizike i opasnost zbog novih industrija i nove tehnologije. Naš ZOO kao slučajeve objektivne odgovornosti navodi odgovornost za štetu od opasne stvari i opasne djelatnosti, odgovornost za štetu od neispravnog proizvoda te odgovornost organizatora priredbe, ali to nisu jedini slučajevi objektivne odgovornosti. Objektivna odgovornost je propisana i drugim zakonima. Što se tiče opasne stvari i opasne djelatnosti, propisana je predmnijeva uzročnosti, a definiranje je prepušteno pravnoj teoriji i sudskoj praksi, kako bi se smanjila mogućnost da civilizacijski razvoj bude okovan taksativnim nabranjima od strane zakonodavca. Tako su se razvile mnoge kategorije u koje možemo svrstati opasne stvari. Neispravan proizvod možemo tretirati kao opasnu stvar, ali ispravno su uobličena posebna pravila, koja omogućuju povećanu zaštitu potrošača. Kao posljednju (pod)vrstu objektivne odgovornosti ZOO navodi odgovornost organizatora priredbe, koja predstavlja poseban slučaj odgovornosti, budući da razne manifestacije stvaraju povećanu opasnost od nastanka štete. Objektivna odgovornost je propisana i nekim drugim zakonima, pa tako Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o odgovornosti za nuklearnu štetu te Zakon o zaštiti na radu sadržavaju odredbe o objektivnoj odgovornosti. Subjektivna odgovornost je zauzela prvenstvo, ali nipošto nije mogla istisnuti objektivnu odgovornost, koja je poslužila kao izvrstan alat u novonastalim situacijama izazvanim napretkom u tehnološkom pogledu. Unatoč razvitku prava, koje je doseglo vrlo kompleksnu razinu, ipak još uvijek postoji potreba za određenim „starim“ mehanizmima poput objektivne odgovornosti. Novi proizvodi, nove

djelatnosti, industrije i tehnologije sa sobom nose određene opasnosti, a dosadašnje pravno uređenje pokazalo se uspješnim za rješavanje problema.

Kada sumiramo temu ovog rada, možemo zaključiti da ne možemo predvidjeti u kojem smjeru će se civilizacija razvijati, a samim time i pravno uređenje. Ono što sa sigurnošću možemo reći da su zakonodavac, sudska praksa i pravna teorija uspostavili odličan orijentir u kojem bi se pravo dalje trebalo razvijati, a kojima je ujedno unaprijed postavljen dobar temelj za takav proces.

LITERATURA

Baretić, Marko, Odgovornost za neispravan proizvod, Zbornik radova: Zakon o obveznim odnosima, najznačajnije izmjene, novi instituti, Zagreb 2005.

Belanić, Loris, Pojam opasne stvari i opasne djelatnosti u teoriji i sudskoj praksi, Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa „Prouzrokovanje štete, naknada štete i osiguranje”, Institut za uporedno pravo, 2019.

Bevanda, Marko, Odgovornost za štetu izazvanu neispravnim proizvodom u hrvatskom i bosanskohercegovačkom pravu, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru 2006.

Bukovac Puvača, Maja, „Sive zone“ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 30 No. 1, 2009.

Bukovac Puvača, Maja; Mihelčić, Gabrijele; Marochini Zrinski, Maša, Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu u europskim nacionalnim pravnim sustavima, praksi Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. X No. 1, 2019.

Gorenc, Vilim, Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb 2005.

Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Zagreb 2014.

Klarić, Petar, Odštetno pravo, Zagreb 2003.

Klasiček, Dubravka, Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 2/2019.

Lauc, Denis, Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu, Hrvatski časopis za osiguranje

Lončarić-Horvat, Olivera; Cvitanović, Leo; Gliha, Igor; Josipović, Tatjana; Medvedović, Dragan; Omejec, Jasna; Seršić, Maja, Pravo okoliša, Zagreb 2003.

Proso, Maja, Građanskopravna odgovornost u području zaštite okoliša, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 52, 3/2015.

Šago, Dinka, Ekološka tužba kao instrument građanskopravne zaštite okoliša, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 4/2013.

PRAVNI IZVORI

Direktiva 85/374/EEZ o približavanju zakona i drugih propisa država članica u vezi s odgovornošću za neispravne proizvode od 25. srpnja 1985.

Ustav Republike Hrvatske NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

Uredba (EU) br. 168/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2013. o homologaciji i nadzoru tržišta vozila na dva ili tri kotača i četverocikala

Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22

Zakonu o uzgoju domaćih životinja NN 115/18, 52/21

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17

Zakon o zaštiti okoliša NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18

SUDSKA PRAKSA

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-2552/82, od 5. svibnja 1983. – PSP 23/101

Presuda Vrhovnog suda br. Gž 281/82, od 25. svibnja 1983.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-1624/89, od 26. listopada 1989.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-1966/1990-2, od 15. siječnja 1990.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 76/1992, od 01. siječnja 1992.

Presuda Županijskog suda u Koprivnici br. Gž 668/99-2, 26. kolovoza 1999.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1834/1995-2, od 12. listopada 1999.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-716/1996-2, od 26. siječnja 2000.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-1905/1997-2, od 29. kolovoza 2000.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-829/1998-2, od 18. travnja 2001.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-792/1998-2, od 22. svibnja 2001.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1532/02-2, od 14. siječnja 2003.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-1237/02-2, od 15. siječnja 2003.

Presuda Županijskog suda u Sisku br. Gž-689/02-3, od 13. veljače 2003.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. Gž 479/03-3, od 15. travnja 2003.

Presuda Županijskog suda u Bjelovaru br. Gž-1812/04-2, od 27. siječnja 2005.

Presuda Županijskog suda u Zagrebu br. IX Gžn-1874/04-2, od 19. srpnja 2005.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 643/05-2, od 12. listopada 2005.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. Gž.713/06-2 od 27. lipnja 2006.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 677/05-2, od 6. rujna 2006.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1079/05-2 od 19. listopada 2006.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 48/07-2, od 31. siječnja 2007.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 190/2007-2 od 27. ožujka 2007.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1243/07-2 od 1. travnja 2008.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 117/08-2, od 11. veljače 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 43/09-2, od 24. veljače 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 390/08-2, od 8. travnja 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1298/08-2, od 15. travnja 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev x 105/09-2, od 22. travnja 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 310/09-2, od 17. lipnja 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 260/08-2, od 9. rujna 2009.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1284/09-4 od 19. svibnja 2010.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1197/08-2, od 15. rujna 2010.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 140/10-2, od 10. studenoga 2010.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 1510/10-2, od 16. veljače 2011.

Presuda Županijskog suda u Karlovcu br. GŽ-748/2011-2, od 30. ožujka 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1477/09-3, od 20. travnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 1956/10-2, od 11. svibnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev x 317/2010-2, od 25. svibnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 833/08-2, od 26. svibnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1095/10-2, od 29. lipnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 177/10-2, od 21. srpnja 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 1577/10-2, od 26. listopada 2011.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-3467/11-2, od 23. studenoga 2011.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 1915/10-2, od 10. siječnja 2012.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 550/11-2, od 24. siječnja 2012.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 2598/11-2, od 25. siječnja 2012.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 31/11-2, od 31. siječnja 2012.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu GŽ-3218/11-2, od 13. veljače 2012.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 945/10-2, od 7. ožujka 2012.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 593/11-2 od 4. travnja 2012.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-3064/12-2, od 21. kolovoza 2012.

Presuda Županijskog suda u Bjelovaru br. GŽ-835/11-2 od 8. prosinca 2012.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-3791/11-3, od 26. veljače 2013.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 2105/11-4, od 3. prosinca 2013.

Presuda Vrhovnog suda br. Revr 449/13-2, od 11. veljače 2014.

Presuda Županijskog suda u Bjelovaru br. GŽ-3532/2013-2, od 6. ožujka 2014.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 186/15-2, od 3. ožujka 2015.

Presuda Općinskog suda u Makarskoj br. P-571/04, od 23. ožujka 2015.

Presuda Županijskog suda u Splitu br. GŽ-1943/15, od 10. prosinca 2015.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-2997/15-3 od 10. ožujka 2016.

Presuda Ustavnog suda br. U-III/1656/2013, od 18. studenoga 2016.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-1858/17-2, od 13. travnja 2018.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-66/17-2, od 25. travnja 2018.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ-1867/2017-2, od 26. travnja 2018.

Presuda Vrhovnog suda br. Rev-x 644/2016-2, od 2. listopada 2018.

Presuda Županijskog suda u Varaždinu br. GŽ 64/2019-3, od 18. rujna 2019.

Presuda Ustavnog suda br. U-III/207/2019, od 20. listopada 2020.

Presuda Županijskog suda u Splitu br. GŽ-358/2021-2, od 4. ožujka 2021.

Presuda Županijskog suda u Vukovaru br. GŽ-544/2021-2, od 16. studenog 2021.